

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Metropoolia

Nr **43**
Oktoober
2008

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

KOOSTEENIMINE JA LEPITUS. Patriarh Aleksius ja metropoliit Stefanus tervitamas teineteist püha suudlusega, öeldes: „Kristus on meie keskel – on ja jääb”.
Õigeusu kirikupeade kohtumisel Konstantinoopolis. Vt lk 5.

Vaata, kui hea ja armas on see, et vennad üheskoos elavad! (Ps 133)

Kiituse laul Jumalaemale. Metropoliit Stefanus. **Lk 2** / Meremeestekodu kabeli pühitsemine. Ülempreester Mattias Palli. **Lk 2** / Ettevalmistustööd Ööriku kloostri rajamiseks. Diakon Toivo Treima. **Lk 3** / Piila Peaingel Miikaeli kogudus. Ülempreester Andreas Pöld. **Lk 3** / Kontsert Tuhalaane kiriku taastamiseks. Arhidiakon Justinus. **Lk 4** / Välisuudised. Preester Sakarias Leppik. **Lk 5** / Soome Preestrite Liidu kokkutulek Joensuu. Ülempreester Johannes Keskküla. **Lk 5** / Reisimõtisklus Hiinast. Margus Ott. **Lk 6** / Evolutsionismist ja kreatsioonismist. Ülempreester Mattias Palli. **Lk 6–7** / Võru Suurkannataja Ekaterina kiriku teemapark. Ülempreester Rafael Hinrikus. **Lk 8** / Neitsi Maarja templisseviimise püha. Metropoliit Stefanus. **Lk 9** / Elu Kristuses. Isa Johannes Romanides. **Lk 10–11** / **NOORTELEHES** EÕNLi laager Kreekas. Teele Altmäe ja Jaan Kekišev. **Lk 16**.

Foto: Gennadi Baranov

Kiituselaul Jumalaemale

Täna sel päeval me austame Sind, kõigepüham Valitsejanna, ja me kiidame kõrgeks Sinu ilu, mis tõmbas enda peale meie Jumala pilgu täis lõpmatut headust.

Sinus, läbi Sinu ülendas kogu meie inimloomuse See, keda inimesed patu pärast vihkasid, Kristus, Sinu Poeg, meie jumalik Päästja.

Milliste sõnadega küll pöörduda Sinu poole, kelle vääriline keegi meist ei ole? Ainsad sõnad, mis sobivad, et laulda Sulle kiitust, mida me Sulle võlgneme ja milleks me võimelised oleme, on sõnad, millega pöördus Sinu poole ingel Kaabriel: „Ole rõõmus, kes Sa armu oled saanud, Issand on Sinuga!”

Jah, ole rõõmus, sest kõik Sinus on ülem kui inimloomus ja kõne.

Ole rõõmus, sest Sina oled kogu armu, kogu ülevuse täiuse astja, kõige hea ja kasuliku vaimulik pühakuju.

Ole rõõmus, sest Jumal on nüüd Sulle valmistanud kuningliku kambri, kus pühitsetakse Kristusesse ühte kogutud loomuste salajase ühenduse uskumatut salasust.

Pulmas on ikka nii, et mitte mõrsja ei lähe vastu peiule, vaid peigmees ruttab mõrsja juurde, eriti kui peig on kuningapoeg ja mõrsja vaid alandlik teenijanna. Nii on see täna ka Sinuga: Jumal, kes puhkab vaimulikult aujärjel, on valmistanud enesele püha aujärje, taeva, mis elab maa peal, et sünnitada see, kes otsekui healõhnaline Elu kandev Maa saab Emaks Talle enesele.

Sellepärast julgeme koos kõigi enne Smeid elanud inimpõlvedega ühel häälel ja ühest südamest kuulutada Sind oma heaks ja õrnaks emaks, Sind, kes Sa igal päeval ja tunnil oled meie kõrval: Sina oled meie lohutus, tervendav rahuks, meile kõigile ajal, mil me veel seilame selle maise elu alati tormistes ja ohtlikes vetes. Sina, kõigepüham, kannad meid oma emaliku kaastunde rüpes ja hoiad meid kätel ja valvad meie olemasolu hälli veeres ja aitad meil kasvada, jagades meiega kõiki meie rõõme, kõiki meie vaevu, meie väsimust, meie pisaraid, meie meeleheidet.

Kõigevägevam Issand, kes hoiab Koma kätes kogu maailma, tegi Sinust erilise äravalitud pühamu, asudes elama Sinu üska ja Ta austas Sind enam kui ühtki teist olendit taevas ja maa peal, Sind, uue seaduse laegast, kelle Püha Vaim kullaga kattis, et Sinust saaks iga vaimuliku elu hindamatu, enneolematu ja ammendamatu väärivara.

Neitsi Maarja, kõigepüham Jumalaema, kuningate kroon ja valituskepp, preestrite rõõm ja au,

Koguduse võitmatu kindlus, jumalariigi hävimatu kaitsevall, meie hingede arstirohi ja pääste,

ajast aega kuulutame Sind õndsaks; Sinusse soovis lasta ennast kätkeada Kristus, meie lõppematu Jumal; Sinu juures leiame meiega alati kaitset:

ööl ja päeval kostad Sa meie kõikide eest ja läbi Sinu palvete saab kinnitust õigeusuline rahvas, kes Sind austab.

Neitsi Maarja sündimine.

Me laulame Sulle oma ülistuslaulu ludes täna ja alati: „Rõõmusta, Maarja, kes Sa oled armu saanud, Issand on Sinuga!”

Sinu sündimisega ilmutati rõõmu kogu loodule; Sinu kaudu tuli Issand; Sinu kaudu tuli Kõigekõrgem. Õpeta nüüd meidki omakorda vastu võtma Kristust, Sinu jumalikkude Poega, mitte ainult lausudes, vaid eeskätt tehes kõike, mis toob Talle au ja kiitust. Me palume seda Sinult, kes Sa Ta ilmale tõid, kes Sa oled meile vahendajaks Tema juures, kellele kuulub kõik au ja austus igavesest ajast igavesti. Aamen.

✠ STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Selle kiituselaulu koostamisel on kasutatud järgnevaid tekste:

- 8. septembri ülistuslaulud ja akafist;
- Nikolas Kabasilas, Jutlused Jumalaemale;
- Servioni ja Kozanise metropoliit Dionüsius, Jumalaemast;
- vt ka isade neptide mõningaid kirjatöid.

MEREMEESTEKODU KABELI PÜHITSEMINE

Ülempreester Mattias Palli

18. septembril, pärast Eesti Kirikute Nõukogu istungit, toimus Muuga sadama kristlikus meremeestekodus kabeli sisseõnnistamine. Kohal oli hulganisti eri kristlike kirikute esindajaid, Muuga sadama tegelasi ja külalisi. Talitust juhtis Eerik Jõks, altarilaua õnnistas EELK piiskop Einar Soone. Kõne pidas RKK piiskop Philippe Jourdan. Talituse lõpul asetati kirikute esindajad graniidist altarilaua plaadi sisse kirikupeade eelnevalt õnnistatud kivist silindrikesed.

Isa Mattias ja EELK piiskop Einar Soone.

RKK piiskop Philippe Jourdan.

Maja, milles kabel asub, ehitati üksteist aastat tagasi Eesti esimese meremeeste koduna. Seal saavad Tallinnas peatuvad meremehed palvetada ja hingehädas abi otsida. Kabeli remondi käigus paigaldati Dolores Hoffmanni vitraažid ja Tiina Veisseriku ikoonid ning ehitati uus paekivist massiivne altar. Kabeli lakke moodustuvad tähtkujud. Kabeli pro-

Fotod: Eesti Kirikute Nõukogu

jektis Eerik Jõksi ettekujutuse alusel arhitekt Illar Kannelmäe.

Foto: Gennadi Baranov

ÕÖRIKU KLOOSTRI RAJAMISE ETTEVALMISTUSED

Diakon Toivo Treima

Ettevalmistused esimese taasiseseisvumisjärgse kloostri rajamiseks on kestnud juba mõnda aega. Tallinna ja kogu Eesti ülipühitsetud metropoliidi Stefanuse õnnistusel on Pärnu ja Saare piiskopkonnas Saaremaal, Õõrikul, alustatud olemasolevate ehitiste renoveerimisega, et luua tingimused esimeste õdede tulekuks. Esialgsete plaanide kohaselt peaks juba 2009. aasta veebruaris olema esimestel õdedel võimalik Õõrikule elama asuda. Saaremaale rajatav Õõriku Püha Kolmainu klooster alustab tegevust Kreeka Johannes Eelkäija kloostri toetusel. Sealsel kloostri eestseisjal, igumenja Theodektil on olemas hilju-

tine positiivne kogemus selletaolisest algatusest Kreekas. Õõriku Püha Kolmainu klooster, nagu ka enamused teised sellesarnaseid ettevõtmisi, alustab väikeste tuumikuga, millest ajapikku areneks edasi.

Käesolevaks ajaks on nii kohaliku kogudusega kui ka Saikla Ehituse OÜ töömeestega loodud hea kontakt ja koostöö laabub väga hästi. Ehitajad on arvestanud kõigi ettepanekutega õdedelt, kes soovivad igati lõimuda kohaliku keskkonna omapäraga ning rakendada elulaadi, mis oleks kooskõlas nende rohelise mõtteviisiga. Nii ehitusmaterjalide osas kui ka kütte ning muude tehniliste lahenduste valikul soovitatakse lähtuda kohalikest võimalustest, tavadest ning loodussäästlikkusest. Kloostri esimese hoonena renoveeritakse XIX sajandist pärit köstrimaja, kus viimased kuuskümmend aastat ei ole mingit tegevust toimunud.

Alguses asub Õõriku Püha Kolmainu kloostriks elama paar õde, kes saavad Kreeka emakloostrist. On võimalik, et nad hakkavad teatud aja tagant vahetuma. Esialgu pannakse suurt rõhku keeleõppele, et saaks alustada igapäevast teenimist kloostri eesti keeles.

Nii kohalike kogudusele, Orissaare vallale kui ka kogu Saaremaale tervikuna on see suur õnnistus, et kloostri asukohaks saab just Õõriku. Asukoha

Metropoliit Stefanus ning õed Theodekti ja Theofili Õõrikul.

Foto: Toivo Treima

valimisel pidas EAÕK silmas, et see oleks hästi ligipääsetav, kuid samas ka mingil määral looduslikult eraldatud. Samuti oli oluline, et kohalik kogukond oleks ajalooliselt õigeusu juurtega ning et läheduses asuks õigeusu kogudus ja kirikuhoone.

Kõigil huvilistel on võimalik võtta ühendust õdedega juba praegu nii telefoni (0030 24940 81289) kui ka e-posti teel (anatoli4@otenet.gr). Kreekas asuval kloostri on ka oma koduleht (www.saintjohns-monastery.gr), mis annab hea ülevaate sealsest elust ja tegevusest.

Üks sealsest õdest, õde Theofili, valdab eesti keelt ja õed on alati lahkelt nõus kõigile küsimustele vastama. Ka ollakse väga tänulikud eestpalvete ja igasuguse materiaalse abi eest. Kirikupea metropoliit Stefanuse õnnistusel on Õõriku Püha Kolmainu kloostri rajamise toetuseks avatud alljärgnev pangaarve, kuhu võib teha annetusi:

Sampo pank,
arveldusarve: 33 209 248 0005,
saaja: EAÕK,
selgitus: Õõriku kloostri toetuseks.

Foto: Margus Lepvalts

EAÕK PIILA PEAINGEL MIIKAELI KOGUDUS

Ülempreester Andreas Pöld

15. novembril 1847. aastal eraldati Pühima Sinodi ukaasiga nr 12739 Jaani (Pöide) õigeusu kogudusest Piila kogudus. Piila kogudus kannab vanemates kirjades ka nimetust Karja õigeusu kogudus. Kogudusse kuulusid eestlas-

test talupojad ja nende pered. Liikmeid oli 1848. aastal 3140, 1850. aastal, mil Piila kogudusest eraldati Leisi kogudus, langes Piila koguduse liikmete arv u 1000 hingeni. 1905. aastal oli aga koguduseliikmeid juba 2116.

Esimene jumalateenistus toimus 1. jaanuaril 1848 Lulupe eramõisa küünis, mida renditi 200 rubla eest aastas. Alates 1856. aastast toimusid jumalateenistused Piila kroonumõisas. Esimene maatükk kroonumõisa maadest kiriku, kogudusemaja, kirikuameti ja surnuaia jaoks eraldati kogudusele 1859. aastal, 1868 lisandusid veel põllu-, karja- ja heinamaad. Enne seda maeti Piila koguduse liikmeid kas Leisi õigeusu või Kaarma luteriusu surnuaeda.

4. juulil 1873. aastal pühitseti praegune viie kupliga, seest ja väljast krohvitud vanabütsantsi stiilis kivist kirik peaingel Miikaeli auks. Viis kuplit tähendavad Jeesus Kristust ja nelja evangelisti (Matteus, Markus, Luukas ja Johannes). Ikonostaas pärineb aastast 1852. Kirik mahutab u 150 inimest.

Rahva haridustaseme tõstmiseks tegutsesid koguduses kuni 1918. aastani kihelkonnakool (asutatud 1852) ja lisaks sellele veel Kaisa(vere), Purtsa, Tõrise, Lulupe, Loona ja Piila abikoolid.

8. november on õigeusu kalendris peaingel Miikaeli ja teiste ilmihuta taevavägede (inglite) mälestuspäev. Seda püha on pühitsetud Kirikus juba esimestest sajanditest. Ingel ehk „saadik“ on Jumala teenija vaimuna, usu saladuste ilmutaja, Jumala tahte kuulutaja, imede kordasatja ja pühale elule juhataja. Ingel õpetab õigluses ja puhtuses elama, aitab peletada õelaid mõtteid, kaitseb vaimulikes püüdlustes ja raskustes. Ingel õpetab valitsema tunnete, liiderlike himude ja kirgede üle, allutama ihu hinge, olema üle kiusatustest ja valitsema tahet. Ühtlasi kinnitab ta kannatustes ja hoiab kurja eest. Igal rahval ja kogukonnal, igal maisel valitsejal on oma juhataja ingel, oleks ainult süda avatud tema jumaliku juhatajale. Ingel ei lahku kunagi oma hoolealuse juurest ja on valmis aitama, kui seda vaid tahetakse.

Piila Peaingel Miikaeli kirik. Foto: Andreas Pöld

Peaingel Miikael on pandud valvama kõigi teiste inglite üle (Miikael tähendabki heebreakeeles „kes on nagu Jumal“). Ta on osalenud paljudes Vana Testamendi sündmustes, näiteks juhata ta juutide Egiptusest väljaminekul pilve- ja tulesambana teed kõrbes, tema kaudu hukkas Jumala Vägi vaarao sõjaväe jne. Ikoonidel kujutatakse peaingel Miikaeli datlipalmioks vasakus ja leegikujuline mõõk paremas käes, sageli on ta jalgadega maha surumas saatanat.

Metropoliit Stefanus ja president Toomas Hendrik Ilves.

KONTSERT TUHALAANE KIRIKU TAASTAMISEKS

14. septembril toimus MTÜ Tuhalaane Kiriku Toetuskogu eestvedamisel Tuhalaane Jumalaema Uinumise kiriku varemete juures heategevuslik kontsert kiri-

Preester Sakarias Leppik.

kuhoone taastamiseks. Hommikul peeti metropoliit Stefanuse osalusel Tuhalaane Külamajas ristiülendamise püha liturgia, seejärel algas vabaõhukontsert, kuhu koguduse taasasutamise üks initsiaatoreid Jaak Tuksam oli esinema kutsunud oma muusikutest sõbrad. Lisaks Ande

President Toomas Hendrik Ilves.

Maakerile ja Hedvig Hansonile, kellest on samuti saanud Tuhaalane elanikud, astusid üles veel Tõnis Mägi, Robert Jürjendal, Ain Agan, Eeva Lindal, Kärt Johanson koos vendadega jt. Kontserdile ja rahvast tervitama oli tulnud ka president Toomas Hendrik Ilves. Kuna kont-

Robert Jürjendal ja Tõnis Mägi.

Fotod: Artur Runge

sert oli heategevuslik, oli pileti ostmise asemel võimalik teha annetusi. Publikut kogunes üle neljasaja inimese. Kogutud rahaga alustatakse kirikuhoone taastamist, plaanis on esmalt konserveerida müürid, eraldada vaheseinaga altariosa ning ehitada selle kohale katus.

Õhtune koosviibimine. Foto: Taivo Niitvägi

TRIALOGOS 2008

28. IX–4. X toimus Taivo Niitvägi ning Ladina Kvartali Ühenduse eestvedamisel järjekordne rahvusvaheline festival „Triálogos 2008”, mille tänavune teema oli „Ecclesia una – Ida ja Lääne ühtsete juurte ja perspektiivide otsinguil kristlikus kultuuriruumis”. Festivali päevaseid

osi täitsid teadusseminarid Püha Katriina Kirikus, kus pidasid ettekandeid RKK piiskop Philippe Jourdan, EAÖK metropoliit Stefanus, isa Ivo Õunpuu, Dr Jeffrey Langan, Robert Sungenis jpt. Ettekanded käsitlesid Ida- ja Läänepühaku ühis- ja erijooni ning mõlema suhteid kunsti- ja teadusmaailmaga. Metropoliit Stefanus kõneles teemal „Idakirik ja Lää-

nekirik: eripärade rikkus”, milles vaatles nende ühtsust juurte tasandil ning erinevusi ühiskonnaelu tasandil. Ettekannet on võimalik lugeda 2009. aasta 7. Usu ja Elu numbrist. Õhtuti toimusid kontserdid ja teatrietendused, 3. oktoobri festivalipäeva lõpetas ühine õhtupalvus metropoliit Stefanuse osalusel, millele järgnes katoliiklik kompletoorium.

Mälestusteenistus. Esiplaanil metropoliidid Kallistos Ware ja Nifon.

SOOME ÕIGEUSU PREESTRITE LIIDU SÜGISPÄEVAD

Ülempreester Johannes Keskküla

25.–26. septembrini toimusid Joensuu Soome Õigeusu Preestrite Liidu sügispäevad. Kuna Soome ja Eesti õigeusu kirikute vahel on ammu ajast sõprussidemed, on nad sinna alati kut-

sunud ka külalisi Eestist. Sedapuhku esindasid Eestit preester Aleksander Hopjorski ja allakirjutanu.

Kohtumise peakülaline oli oma kirjutiste kaudu Eesti õigeusklikelegi tuttav Diokleia metropoliit Kallistos Ware Oxfordist, kes oli kutsutud kõnelema pihist. Nii vaimuliku osast pihis kui ka sellest, kuidas vaimulik ise peaks pihil käima. Olgugi et pea kõigil preestritel on kok-

kupuuteid piiskop Kallistose õpetusega, andis selle elav esitus koos võimalusega küsimusi küsida hoopis teistsuguse laengu.

Kohtumisel viibis ka metropoliit Nifon, Antiookia Patriarhaadi esindaja Moskva Patriarhaadi juures, kes andis ülevaate Antiookia Patriarhaadi olukorra kohta. Lisaks loengutele ja vestlustele teenisime ka ühisel liturgial ning mälestasime Kauhajoe koolitulistamises hukkunuid.

Näituse avamine. Foto: Milvi Kapaun

TARTUMAA KIRIKUTE NÄITUS

20. septembril avati Elvas Tartumaa Muuseumi teise korruse saalis Eesti Apostlik- Õigeusu Kiriku 85. aastapäevale pühendatud Tartumaa õigeusu kirikute näitus. Näituseprogramm hõlmab ka üritustesarja, mille raames kõneles 11. oktoobril preester Tihhon Tammes õigeusust tänases Eestis ning 1. novembril kell 12:00 peab ajaloolane Urmas

Klaas ettekande õigeusu ajaloo kohta Eestis. 25. oktoobril kell 12:00 toimub aga TÜ Kunstimuuseumi koguhoidja Külli Valgu juhendamisel ikoonimaali töötuba (osalemiseks registreeruda telefonil 745 6141). Näitus jääb avatuks kuni 14. novembrini. Muuseum asub Elvas aadressil Pikk 2 ning on avatud T–R 10–17 ja L 10–15. Lisainfo muuseumi kodulehelt: www.tartumaamuuseum.ee.

Isa Tihhoni loeng.

Foto: Kaia Ivask

ARHIMANDRIIT EELIJA (OJAPERV)

9. oktoobril pühitses metropoliit Stefanus EAÖK kirikukeskuse piiskopmärter Platoni kabelis arhimandriidiks munkpreester Eelija (Ojaperve).

Foto: Madis Kolk

DIAKOONIASEMINAR OTTO BALAGURINI JUHATUSEL

Leena Tõlpt

„Mis on diakoonia ja mida tähendab olla vabatahtlik töötajaks?” – sellest tuleb meile rääkima Okko Balagurin, kel on aastatepikkune diakooniatöö kogemus ning kes koordineerib vabatahtlike tööd ja korraldab nende väljaõpet Soomes. Kui Sul on

huvi, siis tule **24. oktoobril** 18:00–20:00 ja **25. oktoobril** 11:00–16:00 EAÖK Kirikukeskusesse aadressil Tallinn, Wisnari 32. Osavõtutasu 50 krooni (lõunasöök). Oma osavõtusoovist anna kindlasti teada e-maili aadressil diakoonia@hot.ee või telefonil 5174933.

Foto: Andres Ots

Preester Sakarias Leppik

MAAILMA ÕIGEUSU KIRIKUTE PEAD KOHTUSID KONSTANTINOOPOLIS 10.–12. oktoobrini.

GENE, 15. oktoober, WCC News – Maailma õigeusu kirikute pead kohtusid Konstantinoopolis 10.–12. oktoobrini, et arutada kirikutevahelisi suhteid ning teoloogiliste dialoogide jätkumist kristlastega teistest konfessioonidest. Kohtumisega tähistati püha apostel Pauluse aastat ja kahe tuhande aasta möödumist tema sünnist. Eesti autonoomset kirikut esindas metropoliit Stefanus.

Kohtumise lõpus allkirjastasid kokku tulnud neljateistkümne õigeusu kiriku pead dokumendi, milles öeldakse: *selleks, et Õigeusu Kirikul oleks sõnum kaasaegsele maailmale, tuleb kõigepealt rahvuslike, etniliste ja ideoloogiliste ajalooliste ekstreemsuste tasalülitamise kaudu saada üle Õigeusu Kiriku sisekonfliktidest.*

Dokument kutsus kohtumisel osalejaid hoolimata kõigist raskusist üles jätkama teoloogilisi dialooge teiste kristlastega, aga ka religioonidevahelisi kõnelusi, eeskätt judaismi ja islamiga.

Kirikute Maailmanõukogu asepeasekreteri Georges Lemopoulose hinnangul on kohtumine Õigeusu Kiriku elus väga suure tähtsusega. *Sõnumil, millega kutsutakse koostööle ja õigeuskirikute vahelisele ühtsusele on märkimisväärne oikumeeniline mõõde ning see avaldab kindlasti mõju kogu oikumeenilisele liikumisele, ütles Lemopoulos.*

Lähtudes Vene ja Georgia konfliktist Abhaasias ja Lõuna-Osseetias, kutsusid kirikujuhid mõlemaid õigeusu kirikuid vendlale koostööle ja avaldasid lootust, et Vene ja Georgia kirikute püüdlused aitavad leevendada sõjategevuse järelmeid, kaasa arvatud inimestevahelise usalduse taastamist.

Kokkutulnud tervitasid Oikumeenilise Patriarhaadi ettepanekut koguneda tuleval aastal pan-ortodokssele konsultatsioonile, et töötada mitmete probleemide, sealhulgas jurisdiktsiooniküsimuste kallal, mis on üles kerkinud niinimetatud „ortodokssete diasporaade“ tekkimise tõttu.

Õigeusu kirikute juhid võtsid rõõmuga vastu ettepaneku jätkata ettevalmistusi Suure ja Püha Kirikogu toimumiseks. Need ettevalmistused algasid juba 1970ndatel aastatel ja jätkusid 1980ndatel aastatel, ent Ida-Euroopas toimunud ajalooliste muutuste käigus ja uute pastoraalsete olukordade tekkides ettevalmistustööd aeglustusid.

Moskva patriarh Aleksius II ja Konstantinoopoli patriarh Bartholomeos I.

Kohtumise tipphetkeks oli jumalik liturgia Püha Suurkannataja Georgiuse katedraal-kirikus, millest võtsid osa kõigi õigeusu patriarhaatide, autokefaalsete ja autonoomsete kirikute eestseisjad ja esindajad. Koos Konstantinoopoli patriarhiga teenisid patriarhid: Aleksandria Teodorus II, Antiokia Ignatius IV, Jeruusalemma Teofilus III, Moskva Aleksius II, metropoliidid ja peapiiskopid: Küprose Krüsostomus, Ateena Hieronümus, Albaania Anastasius, Tšehhimaa ja Slovakkia Kristofor, Karjala ja kogu Soome Leo ning Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus, samuti teiste kirikute (Serbia, Rumeenia, Bulgaaria, Georgia ja Poola) esindajad.

PATRIARH BARTHOLOMEOS I ESINES EUROOPA PARLAMENDIS

BRÜSSEL, 24. SEPTEMBER, GOARCH – Tema Pühadus, oikumeeniline patriarh Bartholomeos I esines Euroopa Parlamendis täiskogu korralisel plenaar-istungil pikema ettekandega Euroopa kultuuridevahelise dialoogia aasta teemadel.

Patriarh pidas väärtuslikuks Euroopa projekti, millega edendatakse rahu ja tolerantsi väärtusi, samuti luges patriarh väga tähtsaks vähemuste aktsepteerimist ja viitas vajadusele võtta Euroopa Liidu liikmeks ka Türgi.

Bartholomeos I viitas ettekandes ökoloogiaste teemadega tegelemise vajadusele ning toonitas Oikumeenilise Patriarhaadi pingutusi selles vallas.

Euroopa Parlamendi president Hans-Georg Pöttering rõhutas omalt poolt, et Euroopa Liit on unioon, püüdes väärtustel, mis annavad aluse inimväärikusele. Selles kontekstis on ka usuvabaduse austamine üks inimväärikuse keskseid osi. Pöttering sedastas, et eriti pärast Euroopa Liidu viimast laienemist toob liit kokku nii ida- kui ka läänekristluse pärimusliku rikkuse.

Patriarh kõneles ettekandes Oikumeenilise Patriarhaadi rollist ülemaailmse apostolaadi kandjana, mille üheks eesmärgiks on ka inimkonna teadvuse kasvatamine selle kohta, et elame ühes ja samas hoones. *Kahetkümmend sajandi jooksul on Oikumeeniline Patriarhaat olnud tuletorniks kristlikule kirikule ja inimkonnale. Ajaloo süvavete kohal on meie kogemus see, mida pakume kaasaegsele maailmale kui ajatut sõnumit inimlikest väärtustest, ütles patriarh.*

Patriarhi sõnul on dialoog oluline ja peamine suhtlemisviis juba ainuüksi seetõttu, et see on olemuslikult inimolevusse kootud.

Kultuuridevaheline dialoog väljendab inimese alust, ütles ta. Ta lisas, et ilma sellise dialoogita muutuvad kultuurierinevused negatiivseteks ja tekitavad konflikte, diskrimineerimist ning rõhumist. See aga muutub inimkonna enesetapuks, sest inimkond on tervik. Dialoogile asetatuna sünnitavad erinevused aga vastastikust lugupidamist ning isegi armastust.

Bartholomeos I pööras ettekandes erilist tähelepanu inimese liitvale asjaolule, et elatakse ühtses ökosfääris. See on ka põhjus, miks Oikumeeniline Patriarhaat on juba pikka aega tegelenud ökoloogiaprobleemidega. 1995. aastal alustatud programmi, kus ühendatakse teaduslikud uurimused maailma religioonide vaimulike lähenemisega maailmamerede kaitsel, on käsitletud foorumil nii Doonau basseini, Aadria merel ja Läänemere, Amazonase deltas ja arktilistes vetes. Ette valmistamisel on sümposionid Niilusel ja Mississipil.

Türgi liikmelisuse võimalikkust kommenteerides ütles patriarh, et nii Türgi kui ka Euroopa Liit vajavad tolerantsi ja teineteisemõistmist. See on ka põhjus, miks Euroopa vajab Türgi toomist kultuuridevahelise dialoogi projekti, seda enam, kui Istanbul on 2010. aasta Euroopa kultuuripealinn. Patriarh avaldas siinjuures ka Oikumeenilise Patriarhaadi valmidust aidata kaasa Euroopa Liidus rahu ja edenemise levikuks, kuna *oleme kõik oma ühise Taevaisa vennad ja õed selle imekauni planeedi, mille eest kanname vastutust ja kus on ruumi kõigile.*

PATRIARH BARTHOLOMEOS I KOHTUS ARMEENIA PRESIDENDI JA KATOLIKOSEGA

JEREVAN, 29. september, Huliq News – Tema Pühadus, oikumeeniline patriarh Bartholomeos I kohtus Jerevanis Armeenia presidendi Serzh Sargsjani ning Armeenia Apostliku Kiriku patriarhi-katolikos Karekin II-ga.

Patriarh oli Armeeniasse saabunud püha mürri pühitsemise teenistusele, kuhu Armeenia Kirik oli kutsunud sõsarkirikute esindajaid ja külalisi.

President Sargsjan ütles kohtumisele eelnevas tervituses, et mürr on armeenlastele väga erilise sümbolse tähendusega. *Igaüks Armeenias usub, et kui püha mürr levib siit üle kogu maailma, siis tuleb see taaskord jälle tagasi Pühasse Etchmiadzini – meie religioosesse keskusse, ütles president.*

Armeenia president rõhutas ka religioonide rolli rahu ja moraalse väärtuste alal-

Õigeusu kirikupeade kohtumine Konstantinoopolis.

hoidjana ning võitlejana kirgede ja kaasaegse maailma kannatuste vastu.

Patriarh Bartholomeos tänas Armeenia Kiriku esindajaid, et tal on võimalus püha mürri pühitsemisest osa võtta.

POOLA ÕIGEUSU KIRIK EHITAB VARSSAVI LENNUJAAMA LÄHEDALE KATEDRAALI

VARSSAVI, 30. september, ENI – Poola Õigeusu Kirik ehitab Varssavi Okęcie lennujaama lähedale, Poola kaitseministeeriumile kuuluvale maa-alale katedraali, mis hakkab teenima ka Poola kaitseväes teenivaid ortodoksseid sõdureid.

Katedraal on esimene uus ortodoksne kirikuehitus Poola valdavalt katoliiklikus pealinnas. See saab olema väga nähtaval kohal kõigile Varssavisse saabujatele. Kirik ehitatakse Peloponnesose kreeka stiilis ilma venepäraste sibulkuplittera ja tõendab õigeusklike kohalolu riigis.

Poola Õigeusu Kiriku militaarteenistuse juht, Hajnówka piiskop Miron ütles, et kirik ehitab mitmeid kauneid kirikuid kogu Poolas ja seetõttu ei ole kirikuehitus Varssavi külje all midagi erilist. *Meie kirik tegutses Poolas täiesti legaalselt ning liikmeskonna vähenemist ei ole näha, seetõttu on katedraali väga vaja, ütles piiskop Miron.*

Piiskopi sõnul mahub uude katedraali tuhat usklikku; kiriku maksumuse saab teada pärast arhitektuurilise terviklahenduse valmimist. Küll aga ütles Miron, et teeb Poola valitsusele ettepaneku kaasfinantseerimiseks. Varssavi Linnavalitsus on juba andnud positiivse vastuse ehituse toetamiseks.

Roomakatoliku Kiriku Varssavi kuuria on katedraali ehitamise kavandamist juba kritiseerinud, kuna katoliku kiriku piiskoppe ei teavitatud kiriku ehitamise plaanidest. *Neil on siin juba kirik ja nende liikmeskond on kõigest mõni tuhat 1,5 miljonist linnakodanikust, väitis kuuria kantsler Grzegorz Kalwarczyk.*

Poola Õigeusu Kirikusse kuulub 570 000 liiget ja see jaguneb seitsmeks piiskopkonnaks Poolas ja kuueks piiskopkonnaks väljaspool Poolat. Poola õigeusu preesterkond teenib 17 000 õigeusklikku kaitseväljalast kokku 180 000 armeelase seast.

Poola päevalehe Rzeczpospolita teatel plaanib Poola Õigeusu Kirik koos kaitseministeeriumiga panna katedraali nurgakivi paika veel tänava.

RIKKUS KUI KURBUSE EELTINGIMUS

Margus Ott

Elasin aasta aega Hiinas, kus õppisin hiina keelt ja kultuuri ning sealt jäi mulle meelde üks asi, mis mind kommunistliku minevikuga riigi puhul suuresti üllatas, nimelt see, et hiinlased tunduvad rõõmsameelsed. Räägin muidugi üldmuljest. Ometi elab suurem osa neist kitsastes või lausa väga viletsates tingimustes. Ei maksa unustada, et majanduslik edu on seni aidanud eeskätt linnaelanikke ja eeskätt Ida-Hiina elanikke; maal ja läänes elavad inimesed on sellest rikkusest sageli väga kaugel. Miks on nad siis ikkagi rõõmsad, kusjuures eeskätt just need kõige vaesemad? Võiks mõelda nii – samasugust mõttekäiku on arendatud beduiinide kohta, kes elavad kõrbes, st üliraskes keskkonnas –, et kogu nende energia läheb enda elushoidmisele, nii et neil pole aega olla kurb, nad ei saa raisata oma energiat sellise asja peale. Sest

kurbus kahandab tegutsemisjõudu, aga rasketes oludes võib see saatuslikuks saada, ehk teisisõnu, kurbus on sellistes tingimustes üleliigne ja eluohtlik luksus. Kõik oma vaimsed ressursid tuleb kokku koondada ja midagi ei tohi sellise tobeduse – kurbuse – peale raisata.

Meil siin Eestis on vähemasti äraelamine enam-vähem kõigile juba kindlustatud. Ometi ei paista eestlased just ülearu rõõmsameelsed. Vastupidi, jääb mulje, et suur osa inimeste ajast kulub sellele, et olla kurb, kaevelda, valitsust või välismaalasi sõimata, süüdistada seda või toda. Kui aga järele mõelda, siis kõik see on võimalik ainult jõu ülejäägist. Vaim pole enam täielikult rakendatud eluspüsimisele, talle jääb hulk vaba aega, ja see on kriitiline olukord: kui vaimul pole väga kainet pilku oma olukorrale, võib väga kergesti juhtuda, et ta läheb sõlme, pöördub enda ja teiste vastu, on kurb, masenduses.

Kaunis levinud on arusaam, mille järgi õnn tuleneb suurel määral rikkusest. Või kui esialgu öeldaksegi, et see päris nii ei ole, siis ühel hetkel tuleb jutu sisse üks „aga ikkagi” („aga ikkagi, kui sul üldse raha pole ja sa ei saa süüa, sul on külm” jne). Millega tehakse järeldus: enne tuleb raha teenida, siis vaatame, kuidas muuga saab. Mulle aga tundub, et nõnda lähenetakse asjale valest otsast. Esmane on just nimelt see „miski muu” – kõige üldisemalt, „hingeõnnistus” – ja äraelamine tuleb selle järel. Tegelikult peaks iga ühiskond püüdlema selle poole, et kõik tema liikmed oleksid toidetud ja kaetud (kuigi Eestis levinud ideoloogias

Esivanemate tempel Anhui maakonnas.

kasutatakse riigi kohta firma-metafoore, mis justkui lausa nõuaks, et osa ühiskonnast oleks toitmata ja katmata). Kui hakata esmalt raha teenima ning jätta hingeõnnistus homseks, siis ühel päeval selgub, et sa teenidki vaid väliseid objekte nagu lakei, olles sügavas teadmatuses oma kõige suuremast rõõmust. Olemise põhjas on rõõm, aga kui jääda kinni välise külge, võidakse see rõõm sügavale kinni matta.

Ühesõnaga, öeldakse, et rikkus on õnne eeltingimus, kuid kas pole ta hoopis kurbuse eeltingimus? Kas pole kurbus raha eest ostetud luksus? Kindlasti ei taha ma õigustada olukorda, kus keegi (olgu Hiinas või mujal) on sunnitud vaesuses elama. Ma tahan lihtsalt juh-

tida tähelepanu sellele, et juhul, kui ihu äraelamine on juba tagatud, tuleb seda hoolsamalt meele eest hoolt kanda, kuna siis tekib jõudeaega, mida saab kasutada kurbuses iseenda vastu pöördumiseks. Kurbus võib vahel avada ukse veel suuremale rõõmule, kuid kurbus iseenesest on mõtetu ja loomuvastane.

Rõõmus hiinlane laguneva pagoodi ees Anhui provintsis.

Foto: Gennadi Baranov

AHVIST JUMALANÄOLISEKS

Ülempreester Mattias Palli

(algus üle-eelmises Metropoolias)

Täpsuse mõttes peab küll ütleva, et kõik kreatsioonistid pole noore Maa kreatsioonistid, loomisloo täht-tähelelise mõistmise ja põlvnemisõpetuse vahekorra kohta on terve rida eri seisukohti omavaid suundumusi; neid võib kujutada järgmisel skaalal:

- Lameda Maa kreatsioonistid – kõige järjekindlamad sõnasõnalise piibelliku tõlgenduse pooldajad, usuvad, et Maa on lapik. Tülluke, kuid põhimõtteliselt oluline rühm; meie arvates ainus loogiline kreatsioonismi vorm.
- Noore Maa kreatsioonistid.
- Vana Maa kreatsioonistid – tunnistavad Maa vanust tänapäeva geoloogia järgi, ent enamuse neist peavad loomispäevi kindlate järjestikuliste ajastute kirjeldusteks, eitavad liikide muutumist.
- Mõistusliku kavandatuse (*intelligent design*) teooria pooldajad. Osa nendest on kreatsioonistid, osa tunnistavad evolutsiooni. Seda mõttesuunda võib ka pidada üheks kristliku apologetika vormiks. Nad leiavad looduses „taandumatult keerukaid” elundeid ja nähtusi, mis nende väitel ei saa olla juhusliku evolutsiooni tulemus (näiteks silm), sest enne oma funktsiooni omandamist ei ole neil mõtet, juhuslikult kujunemiseks on nad aga liiga keerukad.

- Teistlikud evolutsionistid – valdav osa risti- ja juudi usku tõsisest loodusteadlastest, kes ei näe loomisloos ja põlvnemisõpetuses põhimõttelist vastuolu.
- Kattumatute valdkondade teooria (Stephen Jay Gould) pooldajad ja muud agnostikutest teadlased, kes respektiivivad religiooni ega pea teaduse tulemusi tingimata loomiusule vastanduvateks.
- Naturalistlikud (materialistlikud) ja ateistlikud evolutsionistid, kes teevad teadusest, antud juhul liikide arenguõpetusest, loomist eitavaid järeldusi. Väike osa nendest ründab häälekalt religiooni ja nende fanatism heidab paljude kristlaste meelest varju kogu evolutsiooniteooriale. Enamasti ajavad nad segamini metodoloogilise naturalismi (st teadus uurib ainult loodusnähtusi) ja filosoofilise naturalismi (midagi peale looduse polegi olemas).

Nüüd muidugi tulevad mängu pühad isad, kelle kirjaseletus on õigeusulistele juhatajaks ja eeskujuks, ehkki tuleb

meeles pidada, et ühegi üksiku kiriku isa tõlgendus ei ole ainumaksev. Enamik kirikuisasid ja muid varaseid kommentaatoreid olid oma seletustes lähedased pigem praegusele kreatsioonismile. Ent ka nemad lisasid piiblisõnale oma aja, ehk siis peamiselt kreeka-rooma teaduse arusaamu. Tolle aja teadus oli aga põhiliselt natuurfilosoofia ja mitmed tähelepanekud on selgelt aegunud. Püha Basilus Suur, ehk tuntuim 1Ms kommentaator Idakirikus, kõneleb näiteks oma Hexaameronis, et ussid sünnivad niiskusest ja päike imeb endasse veeauru ning muundab selle tuleks. On loomulik, et vanad kirjaseletajad põimisid oma tõlgendustesse neile enesest mõistetavaid ettekujutusi maailmast. Ja sama loomulik on, et me mõistame tänapäeval loomise kulgu meie aja teaduse valguses, mitte jäädes tähttähelelise tõlgenduse juurde (mida enamik kirikuisasidki ei kasutanud) ega tõlgenda piiblit antiikteaduse abiga. Isadelt leiab palju vaimustavat ja õpetlikku kirjaseletust, ent neid peaks järgima vaimulikes ja kõlbelistes, mitte kvaasiteaduslikes küsimustes. Enamik isasid mõistab ka

Joosua raamatu 10:12-13 „Ja päike püsis paigal ja kuu jäi seisma, kuni rahvas oli kätte maksnud oma vaenlastele...Ja päike seisis keset taevast ega tõtanud loojuma peaaegu kogu päeva” täht-tähtelt, ehkki me praegu mõistaksime seda pigem psühholoogiliselt, ajataju muutumisenä (isegi vist suur osa kreatsioonist ei arva, et päike on väike kera, mis võib jääda seisma ühe punkti kohal maal!). Ühesõnaga selle asemel, et järgida 1Ms seletuses isade kirjatähte, on targem järgida nende vaimu ja võtta arvesse eeldused, mille põhjal nad loomislugu tekstilähedamalt mõistsid, samuti nende ajal aktuaalset poleemikat paganliku filosoofia ja gnostitsismiga.

Pöördume veel kahe keerulisema ja erutavama küsimuse juurde. Esimene on inimese põlvnemise kohta: kas inimene on siis tõesti ahvist arenenud? Eks kõnele pühakiri inimese loomisest kui milleski erilisest? Eks see alanda inimese väärikust, et tema esivanemate seas on ahv ja veel alamad loomad ainurakseteni välja? Pühakirja järgi pärinevad inimesed kõik ühestainsast Aadamast, kuidas võib seda ühendada bioloogia arusaamaga liikide tekkimisest? Teine on ehk kõige sügavam teoloogiline probleem: kuidas võis enne inimese langemist olla olemas surm ja kannatus, mis on patu tagajärjedeks?

Vastus esimesele on järgmine: 1Ms 2:7 järgi valmistas Jumal inimese mullast ja puhus ta ninna elavat õhku, nii et inimene sai elavaks hingeks. Mida põlvnemisõpetus kirjeldab, pole see loomise tõsiasi, vaid selle teostumine ajas. Inimese loomine on Kolmainu („Tehkem inimene...” 1Ms 1:26) eriline tegu, kuid kas ajaülene Jumal teostab selle ühe sekundi või miljonite aastatega, ei ole teoloogiliselt oluline. Ka tänapäeva teadus peab mõistusega olendi tekkimist üldiselt imeliseks, paljude juhuste kokkulangemise tagajärjeks. Inimese eellaste probleem on peidus sõnas „mullast”. Kui me kujutleme, et Jumal võttis oma kätega maapõrnu, voolis sellest imikuju, hingas sügavalt sisse ja puhus siis tema sõõrmetesse eluõhku, siis see on naiivne mütoloogiline keel. Kas Jumalal on käed, millega mulda võtta ja suu, millega puhuda? Ent sõnasõnalt ütleb pühakiri just nimelt nõnda. Meie bioloogiliste teadmiste valguses tundub, et vähemalt füüsiliselt teostus see inimese arenemises eluta ainest läbi paljude eluvormide. Ja miks on muld, maapõrm, meile parem „esivanem” kui ahv, kes on siiski kõrgeltarenenud loom? Tegelikult on see, kas eelinimlikke elusolendeid pidada meie esivanemateks, lihtsalt vaatenurga küsimus. Inimese lugu algab siiski hetkest, mil ta saab elavaks hingeks, mõistuse ja jumalatunnusega olendiks. Kõik eelnev on lihtsalt selle

ettevalmistus, ehitusmaterjal. Inimese ja šimpansi geneetiline kood kattub 98% osas, ent inimese kultuuriline, vaimne ja vaimulik elu on nõnda erinev, et järgnevus kahvatub arenguhüppe ees.

Küsitakse ka, kuidas sobivad kokku aeglaselt uue liigi jooni omandav asurkond (populatsioon) ja piibli jutustus ühe inimpaari loomisest. Siin ei nõua evolutsiooniteooria tõekspidamine piibliloo hülgamist, sest täielik inime-teadvus koos jumalasuhtega võis ärgata küll ühesainsaski isendis või paaris. Et hiljem nende geenid levisid ja valdavaks said, leiab huvitaval kombel kinnitust just piiblist. 1Ms 4:14-15 kardab Kain, et igaüks ta ära tapab ja Issand andis talle märgi, mis seda keelas. Kes olid need, keda Kain kartis, kui rohkem inimesi polnudki – Aabeli oli ta just tapnud, järel olid ju vaid tema, Aadam ja Eeva? Kuid kui oli liigilt väga lähedasi olendeid, siis on sellest kirjakohest kergem aru saada. Sama probleem on ka Leemeki naistega ja sellega, kelle Leemeki tappis (4:19, 23-24).

Jääb aga veel kõige tõsisem probleem. Kui põlvnemisõpetus peab paika, oli enne inimese langemist vahetunud lugematuid loomade, sh inimese bioloogiliste eellaste põlvkondi. Ent see tähendab surma olemasolu enne langemist. Surm aga on pühakirja järgi patu palk, samas enne inimese langust ainelises maailmas pattu olla ei saanud. Loomad ega taimed ei tunne pattu, vaid järgivad vaistlikult oma loomust.

Siin tuleb kõigepealt vaadelda, mida tähendab surm looma ja mida inimese jaoks; jätkem sedakorda kõrvale häving elutus maailmas ja taimede surm. Surm on inimese jaoks tragöödia, midagi, mida poleks tohtinud juhtuda. Just surmaga leppimatus on üks märk inimese algsest ja kõrgemast kutsumusest. Loomadel on küll enese alalhoiu vaist, ent mitte sarnast surmatunnetust nagu inimesel. See ei tähenda, et inimene tohiks loomi asjata tappa, kuid erinevalt tänapäeva sentimentaalsest meelestatusest ei saa siiski loomade surma samastada inimese surmaga. Loomade elu inimese-eelses maailmas oli lõplik, ent surm teoloogilises ja filosoofilises mõttes tuli maailma alles inimese langedes. Sama kehtib kannatuste ja eelinimlikus loodus oleva „kurja” kohta. Loomad ei tee pattu, seepärast pole neil ka inimlikku surmaängistust, ent see ei tähenda, et nad elaksid igavesti. Võib-olla oleks langemata jäänud inimene levitanud kadumatust kogu maailmale. Võib-olla on taimi-loomi ka tulevas maailmas, sest ihulik ülestõusmine eeldab mingi keskonna olemasolu, ehkki meile siinilmas mõistetamatu, muudetud kujul. Kuid see, mida pühakiri mõistab langemise

tagajärjel maailma tunginud surma all, puudutab siiski vaid inimest. Surm eelinimlikus maailmas ei tähenda, et algselt loodud maailm poleks olnud hea (1Ms 1:25). Alles siis, kui Jumala kuhu järgi loodud olend astub loomade tasemele ja satub nõnda olelusvõitluse seaduste alla, saab Looja tahe rikutud. Seda meelt, et loomi ei loodud surematuteks, on mitmed pühad isad, näiteks Augustinus ja Patara Metodius.

Paljud isad väidavad küll, et Eedeni aias surma polnud, et seal valitses õndsus ja kadumatus ka taimede-loomade jaoks. Kuid paradiisiaed ei olnud kogu langemiseelne maailm. Eedenist voolanud jõe harud kastsid eri maid, järelikult oli Eeden (heebrea k „rõõm”) üks eriline paik. Paradiisi all, mis oli ainult osa Eedenist (1Ms 2:8,10), mõeldakse just nimelt aeda, taraga piiratud ala (seda ta vana-pärsia keeles sõna-sõnalt tähendabki). Niisiis oli paradiis kaitstud piirkond, eriline paik/seisund, kuhu inimene alguses pandi (1Ms 2:8,15), et hoida millegi/kellegi eest. Mille või kelle eest, kui maailm oleks olnud algselt koht, kus surma ja valu ei ole? Vaimulike ohtude eest? Aga kiusaja ju pääses paradiisi! Ja kui inimene, tema nõu kuulda võttes, ikkagi keelatud viljast oli söönud, aeti ta välja tavalisse maailma (milles ta oli maapõrmust loodud läbi paljude vormide ja mille vaistud talle seega ilmselt võõrad polnud) ja ta langes selle seaduste alla. Teiste sõnadega kaotas ta võimaluse, mille Jumal oli talle andnud ja sattus jälle suurelt jaolt bioloogiliste tungide ja vaevade küüsi, nagu tema eelinimlikud esivanemadki. Niisiis tuli surm maailma, inimeste maailma, esimese inimese patuga. Paradiisis oli aga inimene kaitstud maailmas valitseva hävingu eest, selle seaduse eest, et uus sünnib ainult läbi vana surma.

Aga miks ei loonud Looja maailma teisi, kui paradiisis võisid mingid teised seadused ja võimalused kehtida? Sellele me lõplikku vastust anda ei saagi. Peame meele, et osade teoloogide arvates toimus inglite langemine juba enne maise maailma loomist. Kas loodi inimene selleks, et teha heaks inglite langemisega sündinud kahju? Kas oli maailmas kehtinud liikumine ja muutumine, millega käib kaasas kannatus, võimalus teistsuguseks eluks, püüdlemiseks Jumala poole, isegi langemise korral meeleparanduseks, milleks inglid võimelised pole? Või muutus maailm Aadama langedes kuidagi tagasiulatavalt; inimene astus sellisesse maailmakorda, kus valitsesid kaduvus ja kannatus? Need on kõik ainult spekulatsioonid, isegi kui neile leidub siit-sealt pühakirjast ja pärimusest tuge. Viimane teooria võib tunduda kummaline, kuid mitte rohkem kui mõnede kreatsioonistide arvamus, et tä-

hed, taimed ja loomad on loodud ühe korraga niisugused, et nad näivad miljoneid aastaid vanad või pika arengutee läbi käinud (nagu tahaks Jumal inimest teadlikult eksitada!). See arvamus pakuti välja, kui selgus, et mõnede mammutipuude aastaringe oli rohkem kui kuus tuhat aastat, s.o Noore Maa kreatsioonistide arvatud maakera vanus.

Lõpetuseks veel mõned mõtted. Kõigest eeltoodust ei järeldu, et peaks välja kujundama dogmaatilist range loomisteoloogiat, sidudes ilmutust loodusteadustega. Nii võib teha samalaadseid vigu nagu kreatsioonistid. Mõne teadusliku teooria liiga üksühene liitmine ilmutuse tõdedega teeb täpselt nagu kreatsioonismgi nõrgemate usu haavatavaks, kui see teaduslik teooria kahtluse alla seatakse või ümber lükatakse. Näiteks loomise ja Suure Paugu samastamine on pannud mõnegi teadlase, kes ei pea Suurt Pauku maailma absoluutseks alguseks, kahtlema Loojas. Kuid kõigest sellest hoolimata võib esitada oletusi, kuidas üht või teist parajasti laiemalt tunnustatud teadusteooriat teoloogiliselt tõlgendada. Sel on eeskätt apologetiline tähtsus, sest tänapäeva ühiskonnas on teadusel oluline roll ja lihtsalt teaduse saavutuste eitamisega võib paljusid inimesi usust eemale tõugata. Just selles ongi kreatsioonismi ohtlikkus: naiivsed arusaamad tõukavad paljusid teadusliku haridusega inimesi eemale ja aitavad kaasa Dawkinsi stiilis ateistlikule kihutustööle.

Eelöeldu ei tähenda ka, et me peaksime eelistama ainult puhtmõistusliku tunnetust. Loomulikult nõuab usk meilt ka mõistuseaskeesi, nii mõnegi salaasja ees tummaks jäämist ja selle usuga austamist. Kuid kas pole meil küllalt sellest, kui me ohverdame oma mõistust, et uskuda Kolmainu dogmat ja teisi suuri usu salasusi? Tuleb meele pidada, et enamus kirikuisasid hindas inimese mõistust kõrgelt ja lubas sellel vaikida vaid suurema ja kõrgema ees. Usu vastused on teistsugused, nii kreatsioonism kui ka kristlik evolutsionism on mõistuslikud süsteemid, seletamaks loomise ja teaduse vahekorda, ainult et viimane teeb seda nii teoloogiliselt kui ka teaduslikult paremini. Kindlasti on teaduslikulgi maailmatunnetusel oma puudusi, kindlasti on vaja sellele lisada kaemuslikku, kõikehaaravat, mõistusele tabamatut. Ent on asju, milles mõistusest ega järjekindlast uurimisest – teaduse alussammastest – ei saa mööda hiilida.

Niisiis tundub tõesti, et me oleme loodud maapõrmust ahvitaoliste eellaste kaudu jumalanäoliseks. Aga kõige tähtsam on see, kuidas me elame: kas eelinimlike vaistude või Jumala seaduste järgi.

Teemapargi avamine.

VÕRU SUURKANNATAJA EKATERINA KIRIKU TEEMAPARK

**Vestlus ülempreester
Rafael Hinrikusega**

19. augustil pühitses metropoliit Stefanus Võru Suurkannataja Ekaterina kiriku ümber loodud teemapargi. Sellega lõppesid ehitus- ja haljastustööd, mille käigus remonditi kirikuhoonet, rajati selle ümber aed, taastati ristikäigutee ning pandi üles Marje Ernitsa joonistatud pühakirja panoraam, Kreekast toodud ikoonimaja ning püha Ekaterinat ja kirikut tutvustavad stendid. Teemapark on pühendatud Eesti Vabariigi 90. ja Võru linna 224. sünnipäevale.

Kuidas sündis teemapargi idee?

Pühakirja panoraami idee sündis juba 1996. aastal Kreekas käies. Ühe mahajäetud kloostri keldrisse oli rajatud muuseum, kus nägime munkade joonistatud panoraami, mis kujutas Kreeka ajalugu, läbi põimituna piiblisündmustega. Algas see maailma loomisega ja lõppes Kristuse taevaminemisega. Türgi ikke ajal säiliski kreeka identiteet kloostrites ja kloostrikeldrites, kus mungad õpetasid lastele nii kreeka keelt kui ajalugu. Loomulikult käis sin-

na juurde ka usuõpetus. Võib öelda, et kreeka kultuur säiliski kloostrites ning et vabadusvõitlus algas kloostrites. Sellepärast peab kreeka rahvas Kirikust ja kloostritest väga lugu.

Sealt saime meiegi idee, mis oli küll esialgu seotud Plaani kloostri rajamise mõtetega, nimelt tahtsime selle üles panna kloostrisse planeeritud dendroparki. Kavandasime 40 pilti, pooled Vanast Testamendist, pooled Uuest Testamendist, kuid vajasime selleks teostajat. Sama ajal kutsuti mind Võrumaa Kunstnike Ühendusele loengut pidama ning seal saimegi kokku Marje Ernitsaga, kes pani meie mõtted paberile. Lisaks sellele, et kunstnik pidi olema Võrumaalt, oli tingimuseks ka, et ta oskab teha pliiatsjoonistust. Värvilise pildi puhul kipub inimene vaatama värvi, mitte sisu.

Kuna Plaani kloostri seonduv mõneks ajaks seiskus, tuli pühakirja panoraami mõte seoses Võru kirikuga päevakorda siis, kui Ivi Eenmaa oli Võru linnapea. Kui korda said tehtud kiriku tornid ja restaureeritud katus, tekkis mõte, et kuna remont on olnud juba niigi kulukas, siis võiks juba kõik korda teha ning kirikule ka aia ümber rajada. Linn kirjutas projekti Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusele, kuid esimesel korral

Pühakirja panoraam.

lükati see tagasi. EASi tingimus oli, et projekt peab olema atraktiivne ka turistidele. Võiks öelda: ennekuulmatu, kirik ja atraktiivne?! Kui atraktiivsus ilmalikus keeles tõlkida ümber kirikukeelde, on ju selge, et me ei saa kiriku kõrvale rajada lõbustusparki vms. Nii mõtlesimegi annetada linnale selle panoraami, mis on ka atraktsioonina unikaalne. Kusagil mujal Põhjamaades sellist ei ole. Projekt läks läbi ja tänu kiriku praegusele n-ö atraktiivsusele sai tehtud ka aed, ristikäigutee jpm. Lisaks kohalikele on paljud inimesed väljastpoolt Võru linna seda vaatama tulnud ja mitte ainult aeda, vaid siis juba ka kirikut.

Kuidas toimus pühitsemine ja avamistseremoonia?

Kuna projekt oli väga suur siis soovisime, et avamisel osaleksid kõik endised linnapead, samuti maavanem ning kaks Võru kooli: Kreutzwaldi gümnaasium ja Järve kool. Mul oli hea meel, et kohale olid tulnud ka naaberkoguduste preestrid ja Võru luteri pastor. Rahvast oli väga palju. Avamise päeval istutati parigi 182 puust neli viimast: vaimulikud eesotsas metropoliit Stefanusega, linnapead eesotsas praeguse linnapea Kersti Kõosaarega, maavanem Ülo Tulik koos vallavanematega ja Järve kool. Raha kirikuaiastikute jaoks saadi annetuste

korras nii üle Eesti kui ka Soomest. Avamisel olid kõik projektis osalenud ning metropoliit tunnustas neid tänukirjaga. Kõik see pole ju mõeldud üksnes kogudusele. Seetõttu toimus avamine kiriku ees, märkimaks, et õigeusu Kirik tuleb templist rahva ette.

Ütlesin avamisel, et selle aia ukseid ei saa kunagi olema suletud, sest see on tehtud kõigi jaoks, see pole ainult kiriku, vaid kogu linna asi. Pealegi kandis linn üle poole kuludest. Ka teemapark on ju teatud mõttes katehhees. Kui värvast sisse minna, on kohe vasakut kätt kivirahnu peal väike kirikumakett, selle taga Suurkannataja Ekaterina elulugu ja ikoon. Samuti kiriku enda ajalugu, kõik nii eesti kui ka inglise keeles. Panoraami juures on samuti kahes keeles metropoliidi eessõna ja meie seletus. Kõigi nende tahvlitega on külastajal võimalus tutvuda ka siis, kui meid kirikus ei ole.

Ka erinevad puuliigid istutasime just selle mõttega, et kui lapsed tulevad teemapargiga tutvuma, siis saavad nad lisaks kirikule ja panoraamile vaadata ka, milliseid puid Eestis kasvab. Töömehed, kes müüri ladusid, ütlesid, et siia tuleb nagu paradiisiaed. Vastasin, et see ongi kõige tähtsam.

Küsinud Madis Kolk

Teemapargi pühitsemine.

Kirikumakett.

Fotod: Margus Lepvalts

21. NOVEMBER: NEITSI MAARJA TEMPLISSE-VIIMISE PÜHA

Evangeeliumitest leiame väga vähe teavet Neitsi Maarja elu kohta. Üksikud ära toodud tõsiasiad puudutavad ingel Kaabrieli kuulutust Maarjale, Maarja külaskäiku Eliisabeti juurde, seda et Joosep tahtis Maarja enda juurest minema saata, kuna Maarja oli lapseootel, ilma et oleks Joosepist teadnud ja veel mõningat teavet, mis oli tihedalt seotud Kristuse ja tema tegevusega. Kõigest muust jutustavad meile evangeeliumid, mida nimetatakse apokriivadeks*, ja tänase püha allikaks on just üks selline evangeelium, mida kutsutakse Jaakobuse evangeeliumiks: Maarja vanemad Joakim ja Anna, olles lastetud, saavad tänu Jumala erilisele sekkumisele endale tütre Maarja. Vanemad viivad kolmeaastase Maarja templisse, et tema eest seal ohvreid tuua. Templis võtab Maarja vastu ülempreester prohvet Sakarias, kellest hiljem saab Ristija Johannese isa. Sakarias viib Maarja, mis on täiesti erakordne, templi pühamaist pühamaist paika, kus teda toidetakse imelisel ja ingellikul viisil. Selline on tänase püha teema; sellisena kujutatakse seda ikoonil, sellisena lauldakse sellest ülistaululades.

Tänase teenistuse käigus kõrvutatakse vana lepingu templit (Jeruusalemma) uue lepingu templiga (Maarja): vana eeskujul võrreldakse uuega. Vana oli ainsa ja tõelise Jumala pühamu (tabernaakel**), mille kaudu Jumal jäi inimestega seotuks; puhas, püha ja rikkumata pühamu, kus pühitseti Jumala kohalolu oma rahva seas. Selle templi püstitas kuningas Saalomoni, kes hüüdis selle avamise päeval: *Aga kas Jumal tõesti peaks elama maa peal? Vaata, taevast taevast ei mahuta sind, veel vähem siis see koda, mille ma olen ehitanud* (1 Kun 8:27). Ning ometi ei tee Jumal Saalomoni küsimusest väljagi: *See on mu hingamispaik igavesti; siia ma jään, sest ma olen himustanud seda* (Ps 132:14).

Ja nüüd võtab templis koha sisse kõigepüham Neitsi: maapealne paik, kus

Neitsi Maarja templisse viimine.

Jumal tulevikus peatub, on kogu inimkonna poolt jumalikule Loojale antud puhtaima olendi Maarja üsk, sest Tema oli juba ette valitud kõigi sugupõlvade seast kõikide Kuninga ja Jumala Kristuse elupaigaks (21. novembri õhtuteenistus). Ja sellesse uude pühamaist pühamaist paika asub elama Jeesus, Jumala Poeg, pitseerides oma lihasse tulemisega maailmas uue lepingu, millest annab teada pääste hea sõnum.

Teeme siinkohal lühikese tagasisivaate, et kõike seda oma vaimus paremini mõista. Heseieli raamatus (Hs 44:1-2) räägitakse Jeruusalemma templi väravast, mis peab jääma pärast Jumala aurikast templisse minekut igavesti suletuks. Tavaliselt seostatakse seda suletud värava kujundit Maarja neitsilikkusega. Siiski ühe erisusega: Jumalaema rikkumatu neitsilikkuse imeteos jumaliku Poja ilmale toomisel ilmutati loodusseaduste eshatoloogilist*** uuendamist; aga kui templi uks jääb suletuks, siis pole tegemist imeteoga, vaid rangelt rituaalse sammuga, mis on mõeldud selleks, et ära hoida iga võimalik pühaduseteotus selle suhtes, mida Jumala auhiilgus oma läbi minekuga oli pühitsenud. Sel kombel säilitas Maarja, Jumalasünnitaja, keda aitas ja hoidis Püha Vaim, igasugusest rüvedusest puutumatusena selle, mis on nüüdsest Jumala tõeline elupaik. Seepärast laulame hommiku-teenistuse kaanoni 9. laulus: Nende käed, kes pühitse mata on, ei või Jumala elavat laegast puutuda, aga usklikkude suu hüüdku alati rõõmuga ingliteretust Jumalasünnitajale lauldes: Sina, puhas Neitsi, oled tõesti kõigest ülem!

Kuidas sai Kristus lihaks saada neitsilikust ihust? Selles seisnebki uue elava Templi salatus. Maarja on uus Tempel, kelles inimene kohtab tõeliselt Jumalat, sest tema üska asudes sai Jumal Inimeseks, et inimene saaks omakorda jumalikustatud. Just selles seisnebki kogu erinevus võrreldes sellega, mis juhtus kunagi varem, ajal, mil oli üksnes Jeruusalemma tempel.

Mõtisklegem hoolega selle üle, mida õpetab meile Maarja templisetoomisest püha kondak****: *Täna viiakse Issanda kotta Neitsi – Lunastaja kõigepüham tempel, kallis koda ja Jumala au püha laegas ja ühes temaga viiakse sinna ka jumaliku Vaimu armuand. Seda Neitsit laulavad kiites Jumala inglid; tema on taevalik telk.*

Pühim Neitsi on seega „kõigepuhtam tempel, taevane pulmakoda“. Sellesse kätkevad teoloogiline sõnum ei tekita vähimatki kahtlust: siin pole küsimus ainult ülimalt erakordse sündmuse meenutamises; tegu on märksa enamaga, teisisõnu – kõige olulisemaga. Tegelikult on see ei rohkem ega vähem kui Maarja kui Jumalasünnitaja Theotokose erakordsuse kinnitus, nii nagu kuulutas Efesos 431. aastal keiser Teodosius II ajal kokku tulnud oikumeeniline kirikukogu. Ema ja Neitsina peetakse Maarjat inimkonna aeda püstitatud Jumala „telgiks“. Vaata, Jumala telk on inimeste juures ning tema asub nende juurde elama ning nemad saavad tema rahvaiks ning Jumal ise on nende juures nende Jumalaks (Ilm 21:3).

Aga selle püha tähistamisel on järg ka kirikuõpetuses: Jumalaemast saab typos, teisisõnu Kiriku pits, see uus rahvas, kelle seas Jumal elab ja liigub, nagu meenutab meile apostel Paulus: *Eks te tea, et te olete Jumala tempel ja teie sees elab Jumala Vaim? Kui keegi rikub Jumala templi, siis Jumal rikub ka tema, sest Jumala tempel on püha, ja see olete teie* (1Kor 3:16-17).

Lõpetuseks veel viimane sõna: tänasest alates kuni jõuludeni laulame ühtejärke: *Kristus sünnib, kiitke! Kristus tuleb taevast, minge vastu!* Täna alates astume advendiaega ja kogu selle liturgilise aja (mis kestab 21. novembrist kuni 25. detsembrini) kujutab Maarja endast, kui võrrelda advendiaega jumaliku liturgiaga, teatud mõttes „väikest sissekäiku“, ilma milleta ei saaks olla „suurt sissekäiku“. See viimane on aga antud juhul ei midagi muud kui Jumal-Inimese, Jeesuse Kristuse, Issanda ja Päästja sündimine.

Selle teema lõpetuseks võime öelda, et elava templi üleolek kivist templist on Maarja puhul erilisel viisil täiesti tõsi, sest tema oli lihaks saamise tööriist nii, et lõppude lõpuks sai temast elav tempel, mis pühitseb Saalomoni ehitatud templi. Kuid üldisemalt võttes kehtib see iga inimese kohta, nagu kinnitab meile püha Paulus: *Teie kõik olete Jumala tempel!* (1Kor 3:16).

✙ STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Sõnavara:

* apokriiva – selle sõnaga tähistatakse tundmatu päritoluga kirjutist, mille autentsust ei saa veenvalt tõestada ja mis seetõttu pole kantud Kiriku ametlikes nimekirjadesse

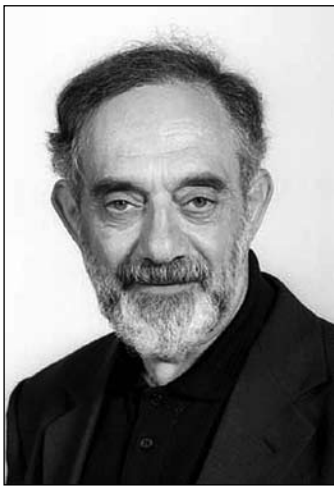
** Kõige püham paik on templi kõige püham ruum, milles hoitakse seaduselaegast, kastikest mõõtudega umbes 125 x 75 x 75 cm, mille sees asuvad kaks kivist käsulauda.

*** Eshatoloogia tegeleb maailma lõpu ja viimsete asjadega, sest praegune maailm, mis loodi Jumala poolt ajalikuna, ei kesta igavesti.

**** kondak – kirikulaul, milles seletatakse kirikupüha tähendust

Kasutatud kirjandus:

- Arhimandriit Daniel Aeraki: *Klimakitis ambelou*, Ateena 1989, lk 178–184.
- Ioannis Fountoulis *Logiki latiria – Apostoliki Diakonia*, Ateena 1984, lk 299–305.
- Aleksei Knjazev: *La Mère de Dieu dans l'Eglise orthodoxe*, Kirjastus Cerf 1990, lk 99.

ELU KRISTUSES

Isa Johannes Romanides

Püha ülesanne, mis seisab tänapäeval kõikide õigeusklike, aga eriti noorte ees, kes tihti erinevad varasematest põlvkondadest palju suurema liberaalsuse poolest, on enda jaoks taasleida ülestõusmise tähendus Kiriku igapäevaelus. Ühine usk ja apostlite ning kirikuisade austamine on meie liturgia- ja kanoonilistes raamatutes põhiolemuselt muutumatuks jäänud, kuid praktikas valitseb vaimulike ja usklite hinges suur segadus, sest ilmselt ei mõisteta päris täpselt, milles seisneb Kristuse toimimine Kirikus. Nii juhtubki, et paljud inimesed, kes tahavad siiralt olla õigeusklikud ja ennast selleks ka peavad, käsitavad kiriku elu ebamääraste isiklike tunnete alusel ja mitte apostlite ja kirikuisade vaimus. Puudu on elav arusaam sellest, mida tähendab Kiriku sakramentaalne elu.

See puudulik mõistmine seletab suures- ti Kiriku nõrka asendit läänemaailmas ja eriti tema positsiooni lahkusulistele ja eksiõpetustele suhtes. Kes ei mõista, et „seesama Vaim tunnistab koos meie vaimuga, et me oleme Jumala lapsed” (Rm 8:16), ei või Tõde kuulutada, vaid nad peavad esitama endale küsimuse: kas pole nad ise väljaspool Tõde ja seega Kiriku surnud liikmed?

1. Sakramentaalse elu eeldused

Erinevalt enamikest õhtumaistest konfessioonidest, mis aktsepteerivad üldiselt surma kui loomulikku nähtust või siis vaatlevad seda kui Jumala juriidilise otsuse tulemust, mis peab patustajat karistama, võtab idamaine kirikuisade pärimus väga tõsiselt seda, et surm on olemuslikult patuga seotud (1 Kr 15:6) ning et see johtub kuradi võimusest (Hb 2:14). Ida kirikuisad ei nõustu arusaamaga, et Jumal on surma looja ning maailm on oma praeguses olukorras „normaalne” ja et inimene saab elada „normaalset” elu, juhul kui ta järgib loodusseadusi, mis väidetavasti maailmakõiksust juhivad.

Õigeusklik arusaam maailmast ei sobi kokku loomulike moraalseaduste staatilise süsteemiga. Maailma käsitatakse hoopis elavate inimeste tegevus- ja võitlusväljana. Kogu loodu pärineb elavalt ja isikuliselt Jumalalt. Tema kõikjalolu ei välista siiski teisi tahteid, mis on Tema enda loodud just nimelt võimega mitte kuulata oma Looja tahet. Just niimoodi saab kurat mitte ainult olemas olla, vaid ka taotleda Jumala loomingut hävitamist. Ta püüab teha seda nii, et meelitab loodut tagasi eimiski poole, kust ta välja tuli. Surm on „tagasipöördumine eimiskisse” (püha Athanasius *De incarnatio Verbi*, 4-5) ning just selles seisnebki saatana võim loodu üle (Rm 8:19-22). Kristuse ülestõusmine luust ja lihast kombataval kujul (Lk 24:39) ei näita ainult surma „ebanormaalsust”, vaid osutab ka surmale kui tõelisele vaenlasele (1Kr 15:26). Aga kui surm on ebanormaalne nähtus, siis ei või olla midagi sellist nagu maailmale seesmiselt omane „moraalseadus”. Vähemasti Piiblis seda ei tunnistata (Rm 8:19-22). Ehk teisisõnu öeldes: Issand Jeesus Kristus andis end asjata „meie pattude eest, et meid välja kiskuda praegusest kurjuse ajastust” (Gl 1:4).

Inimese saatatus oli alguses täiuslik ja peab nüüd jälle saama täiuslikuks, nagu Jumal on täiuslik (Ef 5:1; 4:13). Täiuslikkuse teostamise tegi võimalikuks surma tulek maailma (Rm 5:12), sest „surma astel on patt” (1Ko 15:56). Kui inimene on juba kord surma võimu all, ei saa ta teha muud kui tegelda oma lihaga (Rm 7:14-25). Tema enesesäilitamisinstinkt täidab tema igapäevaelu ja muudab teda tihti teiste suhtes ebaõiglaseks omaenda isikliku kasu huvides (1Ts 4:4). Surmahirmu küüsis olev inimene (Hb 2:15) ei saa elada loovat ja armastavat elu ega Jumalat eeskujuks võtta (Ef 5:1).

Surm ja enesesäilitamistung on patu allikas, mis lahutab inimest jumalikust armastuse, elu ja tõe ühtsusest. Püha Aleksandria Kõrgeõpetuse järgi on surm vaenlane, mis ei lase inimesel Jumalat ja oma ligimest armastada ilma ängita ja muresemata omaenda julgeoleku ja mugavuse pärast. Hirmust kaotada igasugune väärtus ja tähendus, püüab inimene endale ja teistele tõestada, et ta ikkagi on midagi väärt. Siis on ta sunnitud esitama ennast väliselt teistest ülemana, vähemasti mõnes punktis. Ta armastab neid, kes teda meelitavad, ning vihkab neid, kes teda solvavad. Solvang haavab sügavalt inimest, kes kardab tähtsusetuks muutuda! See, mida maailm nimetab „loomulikuks inimeseks”, elab peaaegu pidevalt osalist valedet ja enesepettuse keskel. Ta saab armastada ainult oma sõpru, kes annavad talle kindlustunnet, samas kui tema moraalne ja füüsiline enesesäilitamistung sunnib teda vihkama oma vaenlasi (Mt 5:46-48, Lk 6:32-36).

Surm on individualismi allikas: just surmal on võim allutada inimese vaba tahe täielikult „surma ihule” (Rm 7:24). Just surm teeb inimese enesekeskseks ja isekaks ning pimestab teda tõe suhtes. Ning paljud hülgevadki tõe, sest sellega on liiga raske leppida. Inimene tahab alati tõeks pidada pigem seda, mis rahuldab tema isiklikke ihasid. Inimkond taotleb pigem kindlustunnet ja õnne kui ennastohverdava armastuse kannatust (Fl 1:27-29). Loomulik inimene taotleb sentimentaalset kindlustundereligiooni selle moraalsete ettekirjutustega ja lihtsate reeglitega, mis tekitavad mugava enesetunde, kuid ei nõua kaugelgtki oma mina eitamist, nagu ütles „kui te ühes Kristusega olete „maailma algainetele” surnud” (Kl 2:20). Apostlid ja kirikuisad pole meile andnud usku, mis koosneks „vagadusetundest” ja „lohutusest”. Nad soovivad hoopis igal leheküljel kuuldavale võiduhüüdele surma ja lagunemise üle. *Surm, kus on sinu astel? Surm, kus on sinu võit? ... Tänu olgu aga Jumalale, kes meile selle võidu annab meie Issanda Jeesuse Kristuse kaudu!* (1Kr 15:55-57).

Kristuse võit saatana üle purustas surma võimu, mis lahutas inimest Jumalast ja ligimesest (Ef 2:13-22). Võit surma ja lagunemise üle teostati Kristuse ihus (samas 2:15), nagu ka õiglastes, kes enne seda surid (1Pt 3:19). *Kristus on surnuist üles tõusnud, surmaga surma maha tallanud, ja neile, kes haaus olid, elu kinkinud* (paasatropar). Jumalariik on juba rajatud, nii teistspoolsuses kui ka siin pool (Ef 2:19). Põrgu väravad ei suuda jagu saada Kristuse Ihust (Mt 16:18). Surma võim ei või vallutada elu taevariiki. Iga päev liiguvad kurat ja tema valitsus vähehaaval viimse kaotuse suunas (1Kr 15:26), mis teostub Kristuse Ihu kaudu.

2. Sakramentaalne osalemine ristil abil teostunud võidus

Ristiga teostunud võidus osalemine pole ainult lootus tulevikuks, vaid see leiab aset juba praegu (Ef 2:13-22). See saab osaks neile, kes on ristitud (Rm 6:3-4) ja Kristuse Ihu külge poogitud (Jh 15:1-8). Ometi pole mingit maailmist garantiid, mis tagaks lunastuse ja pideva osalemise Kristuse elus (Rm 9:19-20).

Kristus on tulnud hävitama lahusolemise väge, ühendades temasse uskujad omaenda Ihus. Kiriku väliseks märgiks on ühtsus armastuses (Jh 17:21) ning selle ühtsuse keskmeks ja allikaks on armulaud: *Et leib on üks, siis meie, paljud, oleme üks ihu, sest me kõik saame osa sellest ühest leivast* (1Kr 10:17). Ristimine ja salvimine poogivad meid Kristuse Ihu külge ning armulaud hoiab meid elavana Kristuses ja ühendatuna üksteisega Püha Vaimu asumisega meie ihus (1Kr 6:19-20).

Usust ei piisa lunastuse saavutamiseks. Katehumeenid, kes olid juba „usklikud”, pidid kõrvale heitma kõik selle, mida maailm peab „normaalseks eluks” ning surema patusele ja surelikule ihule, et üles tõusta Vaimu ühtsuses, see tähendab, ühendatuna teiste koguduseliikmetega Kristuses ja ühises armastusel. Õigeus ei tunta mingit pelgalt sentimentaalset armastust inimkonna vastu. Me peame olema ühendatud konkreetsete inimestega, et elada Kristuses. Ainus tee, mis viib Kristuse armastamiseni, on armastada seda, mida esindavad teised kristlased. *Tõesti, ma ütlen teile, mida te iganes olete teinud kellele tahes mu kõige pisematest vendadest, seda te olete teinud mulle* (Mt 25:40).

Armastus Kristuse Ihus ei seisne ebamäärases ja abstraktses nõudes kuulutada mingile ideoloogiale või inimlikule üritusele. Kristuse eeskujul seisneb armastus ristilöömises maailma eest ning, vabanedes kõikidest ebamäärastest arvamustest, kogeda omal nahal kõiki ühiselu keerukusi, püüdes armastada Kristust oma vendade ihus, kes on täiesti kombataval kujul olemas. On lihtne rääkida armastusest ja headusest, kuid palju raskem on astuda lähedasse ja avalasse läbikäimisse väga erinevat päritolu inimestega. Kuid just see on paika pandud Kristuse surma ja ülestõusmisega: pühade osadus, kes ei mõtle mitte iseendale ega hoiu kinni omaenda arvamusel, vaid väljendavad pidevalt oma armastust Kristuse ja teiste inimest vastu, püüdes ennast alandada, nõnda nagu Kristus ennast alandas. Mis polnud võimalik surma seaduse all, on saanud võimalikuks Elu Vaimu ühtsuses.

3. Kuidas me tänapäeval teostame võitu risti kaudu

Kirik on kogu oma ajaloo vältel pidanud võitlema patu ja mandumisega omaenda liikmete ja sageli ka vaimulike seas. Ometi on ta igal ajastul osanud rakendada kohaseid meetmeid, sest ta oli võimeline vaenlast ära tundma. Kirik pole tõesti mitte sellepärast, et kõik tema liikmed oleksid ilma patuta, vaid sellepärast, et sakramentaalne elu on temas alati olemas ning selle suhtes on saatan relvitu. *Kui te sageli ühte kohta (epi to auto) kokku tulete, tehakse maatasaa satana väed* (püha Antiookia Ignatius, Kiri efeslastele, 13)¹.

Alati, kui mingi koguduse liikmed kogunevad armulauale ja suudavad siiralt vahetada rahuuudlust, et üheskoos osa saada Kristuse Ihust ja verest, on saatan maatasaa teinud. Muidugi, kui mõni Kristuse Ihu liige osaleb armulaul väärilt, siis ta sööb ja joob endale hukatust (1Kr 11:29). Kui mõni kristlane ei võta vastu Kristuse Ihu ja Verd igal armulauaga jumalateenistusel, siis on ta

vaimsalt surnud (Jh 6:53). Kirik on katagooriliselt keeldunud heaks kiitmast praktikat, mille järgi suur hulk kristlasi osaleb jumalateenistusel, kuid ainult väike osa neist võtab vastu armulauda. Palves ja armulaul osalemine on lahutamatud (7. apostlite kaanon, püha Johannes Kuldsuu, 3. jutlus Kirjast efeslastele). *Keegi ärgu eksigu! Kui keegi pole seespool altarit, ta jääb ilma Jumala leivast ... Kes nüüd pole tulnud kogunemisele, see juba suurustab ja on iseenda üle kohut mõistnud* (püha Antiookia Ignatius, Ef 5)².

Piibli ja kirikuisade pärimus on ühes punktis ühel meelel: Kristuse Ihu elav liige võib olla ainult see, kes on surnud surma võimule ning kes elab elu Vaimu uuenemises. Selsamal põhjusel peeti neid, kes tagakiusamiste ajal pärast piinamist Kristuse ära salgasid, Kirikust väljaheidetuiks. Kui kristlane oli oma ristimise kaudu juba koos Kristusega surnud, siis oodati temalt, et ta oleks

valmis ükskõik mis hetkel Kristuse nimel surema. *Igaühe, kes iganes minu ära salgab inimeste ees, tema salgan ära ka mina oma Isa ees, kes on taevas* (Mt 10:33). Esimese oikumeenilise kirikukogu 10. kaanoniga mitte üksnes ei keelatud vaimulikku seisusse pühitseda inimest, kes oli Kristuse tagakiusamiste ajal maha salanud, vaid kuulutati ka automaatselt kehtetuks kõik sellised pühitsused, isegi kui pühitseja polnud sellest sündmusest teadlik. Kes iganes sellist pühitsust läbi viis, see tagandati ise vaimuliku seisusest. Kui palju enam siis rikuvad ristimistootust need, kes on liiga laisad, et kirikusse minna! Ning see, et meie vaimulikud lepivad sellise sakramentaalse elu kombega, on veelgi vastuvõetamatum! Kui kristlane heideti Kirikust välja sellepärast, et ta salgas Kristuse maha pärast mitmetunnist füüsilist piinamist, siis seda enam väärivad taunimist need, kes nädal nädala järel ennast ise Kirikust välja heidavad.

Saatana iseloom ja tegutsemisviis on jäänud endiseks. Ta on ikka selline, nagu ta on olnud ja Pauluse sõnutsi „saatan ise muundab ennast valguse inglisk” (2Kr 11:14). Surma võim selles maailmas on jäänud samasuguseks. Lunastuse vahendid: ristimine – surm ja armulaud – elu on samuti jäänud endisteks (vähemasti Kiriku liturgiaraamatutes). Kiriku kaanoneid pole muudetud. Me loeme endistviisi sama pühakirja, mille on heaks kiitnud kirikuisad. Kuidas siis seletada meie nõtrust tänapäeval? See torkab silma selgemini kui kunagi varem.

Sellele küsimusele on ainult üks vastus. Kiriku liikmed ei võitle enam kurjusega, nagu see peaks piibellikis vaimus olema. Liigagi paljud kristlased kasutavad Kirikut omaenda huvides ning tõlgendavad Kristuse õpetust omaenda parema äranägemise järgi. Õigeusuliste noorte põhiline ülesanne tänapäeval peaks olema tagasitulemine apostlite ja

kirikuisade tõe juurde, et mitte enam käia pimedusevürsti seaduste ning selle maailma algainete järel. Sest just selle pärast Kristus ju suri. Selle salgamine tähendab salata ristisurma ning märtrite valatud verd. Enne kui arvustada „jäika” kirikuisade õpetust, peavad tänapäeva õigeusulised taas hakkama elama Kristuses pühakirja järgi ning hoiduma moonutamast Kristuse õpetust.

R. P. Jean Romanides, *Synaxe*, nr 21, lk 26-28 ja nr 22, lk 23-26.

Viited

¹ Apostlikud isad. Tlk. K. Kasemaa, Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2002, lk. 110, tõlget muudetud. – Tõlk.

² Apostlikud isad. Tlk. K. Kasemaa, Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2002, lk. 107-8. – Tõlk.

EAÖK ANNETUSED GRUUSIA TOETUSEKS

Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kogudus (1000.-), Kähri Peaangel Miikaeli kogudus (400.-), Värskas Püha Georgiuse kogudus (1000.-), Paldiski Püha Georgi kogudus (150.-), Tallinna Püha Georgi kogudus (100.-), Tartu Pühade Aleksandrite kogudus (563.-), Haapsalu Maria-Magdaleena kogudus (700.-), Kuresaare Püha Nikolai kogudus (672.-), Sindi Jumalailmumise kogudus (1000.-), Metsküla Issanda Templisseviimise kogudus (250.-), Levala Püha Neeva Aleksandri kogudus (500.-), Muhurinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus (1000.-), Ööriku Püha Kolmainu kogudus (1000.-), Muhu-Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus (1000.-), Tornimäe Neitsi Maria Kaitsmise kogudus (225.-), Tallinna Püha Siimeoni ja naisprohvet Hanna kogudus (2390.-), Paadremaa Püha Kolmainu kogudus (500.-), Seli-Tõstamaa Püha Vassilius Suure kogudus (300.-), Saatse Parakeeva kogudus (420.-), Kõrgessaare Kristuse Sündimise kogudus (165.-),

Jvari kabel 5. saj. kirikus Tbilisi lähedal.

Hiiumaa Jumalasünnitaja Sündimise kogudus (1100.-), Tallinna Issanda Muutmise kogudus (1000.-), Lelle püha Kolmainu kogudus (500.-), Häädemeeste Issandamuutmise kogudus (1700.-), Tahkuranna Jumalasünnitaja Uinumise kogudus (1000.-), Pärnu Issandamuutmise kogudus (3550.-),

Treimani Pühade Apostlite Peetruse ja Pauluse kogudus (484.-), Tartu Jumalaema Uinumise, Uspenski kogudus (3000.-), Räpina Püha Sakariase ja Elisabeti kogudus (1000.-), Angerja Issanda Taevaminemise kogudus (400.-), Kristi Sarapuu (100.-), preester Miikael (Margus) Raissar (3000.-), Diakon Matti

Timmermann (1000.-), perekond Pöld (1000.-), Marina Treima (300.-), Raul Keskküla (1000.-), ülempreester Rafael (Raul) Hinrikus (500.-), ülempreester Ardalion (Ardo) Keskküla (555.-). **Kokku 34 524 krooni.**

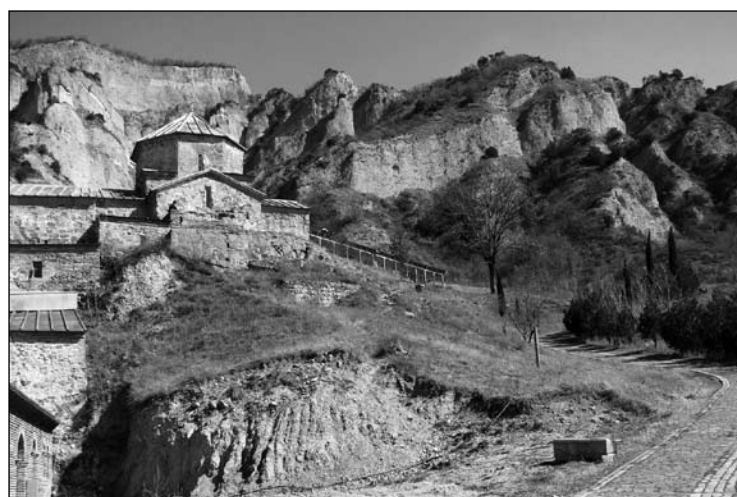
Paganlik pühapaik Uplistsikhe, 10 km idas Gori külast ja 2 km kaugusel muistsest Siiditeest.

Kirik Tbilisis.

Gelati kirik, Kutaisi.

Shio Mghvime, Mtskheta lähedal.

Tsminda Samebo kirik.

ВЕЛИЧАНИЕ БОЖИЕЙ МАТЕРИ

Foto: Gennadi Baranov

8 сентября – рождество пресвятой Девы Марии

Историческое событие – рождение пресвятой Девы Марии – готовит землю для нового творения: история Израиля снова возвращается к тайне Эдема. Воспоминанием об этом рождении открывается богослужебный круг церковного года, который начался 1 сентября.

В день рождения Марии и мы вместе со всеми ангелами и святыми приходим почтить память пресвятой Богородицы. Мы снова собираемся вокруг Нее, чтобы всем своим существом в едином молитвенном духе восславить Ту, которая осуществила в Себе и подарила Богу все то, что принес в мир Творец всего и все то, что Его созидаящая рука привела в движение.

Пресвятая Дева, Бога родительница,
Ты – жизнь вечная,
всех добродетелей осуществление,
душа, исполненная света,
тело духовное,
Ты ярче солнца,
чище неба,
святее, чем святилище херувимов и серафимов.

Сегодня мы величаем Тебя, пресвятая Владычице, и превозносим Твою красоту, которая привлекла к себе Взор Бога, полный бесконечной благодати.

В Тебе, через Тебя Тот, Кого люди ненавидели из-за своих грехов, Христос, Твой Сын, Наш божественный Спаситель,

возвысил все наше человеческое естество.

С какими же словами обратиться к Тебе, которой недостойн никто из нас? Единственные подходящие слова – это величание, похвала, которую мы задолжали Тебе и на которую только мы и способны, это те слова, с которыми обратился к Тебе архангел Гавриил: «Радуйся, Благодатная, Господь с Тобою!»

Радуйся, ибо все в Тебе выше человеческого разума и речи.

Радуйся, ибо Ты – творило всей милости, всей полноты величия, духовный образ всего доброго и душеполезного.

Радуйся, ибо Бог уготовал Тебе отныне царский чертог, где совершается во Христе удивительное таинство единения всей природы.

На свадьбе не невеста находит жениха, но жених спешит к невесте, особенно если жених – царский сын, а невеста – лишь смиренная служанка. Так и Ты сегодня: Бог, почивающий на духовном престоле, уготовал Себе святой престол, небо на земле, рождением Той, Кто как благовонная Земля, несущая Жизнь, станет Матерью для Него Самого.

Поэтому и мы осмелимся вместе со всеми поколениями, жившими до нас, едиными усты и единым сердцем провозгласить Тебя своей доброй и нежной Матерью, Тебя, находящуюся каждый день и каждый час рядом с нами: Ты наше утешение, исцеляющая спокойная гавань, в которой все мы можем найти пристанище, пока мы еще бороздим штормовое опасное житейское море. Ты, Пресвятая, носишь нас в лоне своего материнского сочувствия, и держишь нас на руках, присматриваешь за нами в колыбели и помогаешь нам возрастать, деля с нами все наши радости, все наше горе, нашу усталость, наши слезы, наше отчаяние.

Рождество Пресвятой Девы Марии.

Всемогущий Господь, держащий в деснице Своей весь мир, сделал Тебя избранным храмом, вселившись в Твою утробу, и вознес Тебя превыше всех существ на небе и на земле, Тебя, ковчег нового завета, позолоченный Святым Духом, чтобы Ты стала бесценным, небывалым и неисчерпаемым сокровищем духовной жизни.

Дева Мария, пресвятая Богородица, корона и держава царей, честь и радость священников,

непобедимая крепость верующих, нерушимое укрепление Царствия Небесного, душ наших лекарство и спасение,

от века и до века величаем Тебя, в Тебя пожелал вселиться Христос, наш бесконечный Бог, у Тебя мы всегда находим защиту:

днем и ночью Ты молишься о всех нас, и твоими молитвами утверждается православный народ, почитающий Тебя.

Сегодня и всегда мы поем Тебе хвалебную песнь: «Ра-

дуйся, Благодатная Марие, Господь с Тобою!»

Твоим рождением явилась радость всему миру, всей твари, через Тебя пришел Господь, через Тебя пришел Всевышний. Научи же и нас теперь принять Христа, Твоего божественного Сына, не только на словах, но прежде всего делами, которые принесут Ему славу и хвалу. Мы просим Тебя, Бога родительницу, заступницу нашу пред Богом, Ему же подобает всякая слава, честь и поклонение во веки веков. Аминь.

При составлении этого величания были использованы следующие тексты:

- стихиры и акафист 8 сентябрь;
- Николай Кавасила. Богородичные гомилии;
- Митрополит Сервион и Козани Дионисий. О Богородице;

✙ СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

21 НОЯБРЯ – ВВЕДЕНИЕ ВО ХРАМ ПРЕСВЯТОЙ БОГОРОДИЦЫ

Мы очень мало знаем из Евангелия о жизни Девы Марии. Единичные приведенные факты касаются благой вести архангела Гавриила, встречи Марии и Елизаветы, мы знаем также, что Иосиф хотел тайно отпустить Марию, поскольку она уже ждала ребенка, но он ее не познал, и еще некоторые детали, связанные с жизнью Христа. Обо всем остальном рассказывают нам евангелия, которые называют апокрифами*, источник сегодняшнего праздника – одно из таких евангелий – «Протоевангелие Иакова»: родители Марии были бездетными, но, благодаря таинственному вмешательству Бога, у них рождается дочь Мария. Родители приводят трехлетнюю дочь в храм, чтобы принести за нее жертву. В храме Марию встречает священник пророк Захария, который позже станет отцом Иоанна Крестителя. Захария вводит Марию в святая святых** храма, что является исключительным случаем, и пока она там находится, ее кормят чудесным и ангельским образом. Это – тема сегодняшнего праздника, так его изображают на иконах, так о нем поют на богослужении.

Входе сегодняшнего богослужения храм Ветхого Завета (Иерусалимский) сравнивается с храмом Нового Завета (Марией): старый образец сравнивается с новым. Старый – был храмом единого и истинного Бога (святая святых), через который Бог был связан с людьми, чистое, святое и непорочное святилище, где праздновали присутствие Бога среди своего народа. Этот храм был построен царем Соломоном, который в день его открытия вопиал: «Поистине, Богу ли жить на земле? Небо и небо небес не вмещают Тебя, тем менее сей храм, который я построил имени Твоему» (3 Цар. 8, 27). Но Бог оставляет без внимания вопрос Соломона: «Это покой Мой на веки: здесь вселюсь, ибо Я возжелал его» (Пс. 131, 14).

Иотныне занимает свое место в храме пресвятая Дева:

место на земле, где остановится Бог, от всего человечества божественному Создателю дано чрево чистейшего создания – Марии, ибо Он была уже избрана из всех родов жилищем Царя всех Христа Бога (вечерня 21 ноября). И в это новое святая святых вселяется Иисус Христос, Сын Божий, своим воплощением запечатывая новый завет, о котором расскажет благая весть спасения.

Для того, чтобы лучше понять все это, бросим ретроспективный взгляд на историю. В книге пророка Иезекиля (Иез. 44, 1–2) говорится о том, что ворота Иерусалимского храма должны закрыться навсегда после того, как Бог войдет ими. Обычно этот образ затворенных врат связывают с девственностью Марии. И все же с одним отличием: в чуде девственности Божией Матери после рождения божественного Сына проявилось эсхатологическое*** обновление законов природы, но если дверь храма остается закрытой, то это не чудо, а ритуальный шаг, направленный на то, чтобы предотвратить любое возможное поругание святости – того, что освятил Бог Своим честным вхождением. Таким образом, Мария, Богородица, хранимая Святым Духом, сберегла от всякого скверного прикосновения то, что стало истинным Божиим храмом. Поэтому мы поем в 9-й песни канона на утрени: *Яко одушевленному Божию кивоту да никакоже коснется рука скверных, устне же верных Богородице немолчно, глас Ангела воспевающе, с радостию да вопиют: истинно вышшии всех еси, Дево Чистая.*

Каким образом Христос мог воплотиться из девственного тела? В этом и состоит тайна нового живого Храма. Мария – новый Храм, в котором человек по-настоящему встречается с Богом, потому что, вселившись в Ее утробу, Бог стал Человеком, чтобы человек в свою очередь стал обожженным. Именно в этом и заключается все отличие от того, что произошло когда-то давно, в то время, когда был только Иерусалимский храм.

Давайте поразмышляем над тем, чему учит нас кондак**** праздника введения во храм Пресвятой Богородицы: *Пречистый храм Спасов, многоценный чертог и Дева, священное сокровище славы Божия днесь вво-*

Введение во храм Пресвятой Богородицы.

дится в дом Господень, благодать совводящи, яже в Дусе Божественном, юже воспевают Ангели Божии: Сия есть селение небесное.

Пресвятая Дева называется «Пречистым храмом, чертогом». Богословский смысл этого сообщения ни вызывает никакого сомнения: это не только воспоминание о необыкновенном рождении, мы имеем дело с чем-то гораздо более важным, с самым главным. Это ни много, ни мало, как утверждение исключительности Марии как Богородицы (Theotokos), так, как это установил Эфесский вселенский собор, собранный в 431-м году при правлении императора Феодосия II. Марию почитают как Мать и Деву, «скинию Бога», поставленную среди сада человеческого. *Се, скиния Бога с человеками, и Он будет обитать с ними; они будут Его народом, и Сам Бог с ними будет Богом их* (Откр. 21, 3).

Но у этого праздника есть продолжение в учении церкви: Божия Мать становится образом (typos), печатью Церкви, этим новым народом, в котором живет Бог, как напоминает нам апостол Павел: *Разве не знаете, что вы храм Божий, и Дух Божий живет в вас? Если кто разорит храм Божий, того покарает Бог: ибо храм Божий свят; а этот храм – вы* (1 Кор. 3, 16–17).

И в заключение нельзя не сказать вот о чем: с сегодняшнего дня и вплоть до Рождества Христова мы поем: *Христос рождается, славите! Христос с небес, срящите!* С сегодняшнего дня мы вступаем в предрождественское время и в этот богослужебный период (который продолжается с 21 ноября по 25 декабря), если

сравнивать его с божественной литургией, Мария представляет собой в определенном смысле «малый вход», без которого невозможен «великий вход». Последнее же в данном случае – не что иное, как Рождество Богочеловека, Иисуса Христа, Господа Нашего и Спасителя.

Для того, чтобы завершить эту тему, можем сказать, что превосходство живого храма над каменным в случае Марии совершенно очевидно, ибо она была инструментом воплощения, так, что стала в конце концов живым храмом, который освящает храм, построенный Соломоном. Но не будем забывать, что это касается и любого человека, как говорит нам апостол Павел: *Разве не знаете, что вы храм Божий?* (1 Кор. 3, 16).

✠ СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и вся Эстонии

* Апокриф – этим словом называют текст неизвестного или сомнительного происхождения, боговдохновенность которого невозможно доказать, поэтому он не внесен в официальный список Церкви.

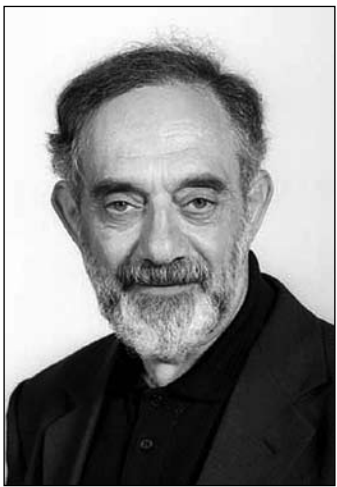
** Святая святых – самое сокровенное место Иерусалимского храма, в котором хранился Ковчег Завета, ящик размером примерно 125x75x75 см, в котором находились каменные Скрижали Завета с Десятью заповедями.

*** Эсхатология – учение о конечной судьбе мира и человека; сегодняшний мир создан Богом на время, он не будет существовать вечно.

**** Кондак – церковное песнопение, объясняющее значение церковного праздника.

Использованная литература:

- Arch. Daniel Aeraki. Klimaka tis ambelou. Athena, 1989. S. 178–184.
- Ioannis Fountoulis. Logiki latria – Apostoliki Diakonia. Athena, 1984. S. 299–305
- Alexis Kniazeff. La Mère de Dieu dans l'Église orthodoxe. Paris: Les Éditions du Cerf, 1990. P. 99.

ЖИЗНЬ ВО ХРИСТЕ

О. Иоанн Романидис

Святая задача, стоящая сегодня перед всеми православными и особенно перед молодежью, которая часто отличается от предшествующих поколений гораздо большей степенью либерализма, – заново открыть для себя смысл воскресения в ежедневной жизни Церкви. Единая вера и почитание апостолов и святых отцов остались неизменными по существу в наших богослужебных и канонических книгах, но на практике среди духовенства и мирян царит дух разногласия, что происходит, вероятно, от того, что верующие не совсем точно понимают, в чем состоит действие Христа в Церкви. Так, случается, что многие люди, которые считают себя православными и искренне хотят ими быть, рассматривают церковную жизнь на основании неопределенных личных чувств и переживаний, а не в духе апостолов и святых отцов. Им не хватает живого понимания того, что означает sacramентальная жизнь Церкви.

Это порочное понимание в значительной мере объясняет слабое положение Церкви в западном мире и особенно ее позицию по отношению к различным раскольникам и еретикам. Тот, кто не понимает, что «сей самый Дух свидетельствует духу нашему, что мы – дети Божии» (Рим. 8, 16), не может проповедовать Истину, но должен задать себе вопрос: не находится ли он сам вне Истины и потому является мертвым членом Церкви?

Условия духовной жизни

В отличие от большинства западных конфессий, которые повсеместно принимают смерть как естественное явление или

рассматривают ее как результат юридического решения Господа, который должен наказать грешника, Предание святых отцов Восточной Церкви очень серьезно относится к тому, что смерть связана с грехом по своей природе (1 Кор. 15, 6) и находится по власти Дявола (Евр. 2, 14). Святые отцы восточной Церкви не соглашались с представлением о том, что Бог – создатель смерти и что мир в его теперешнем состоянии «нормален», а человек может жить «нормальной» жизнью в случае, если он следует законам природы, которые якобы правят миром.

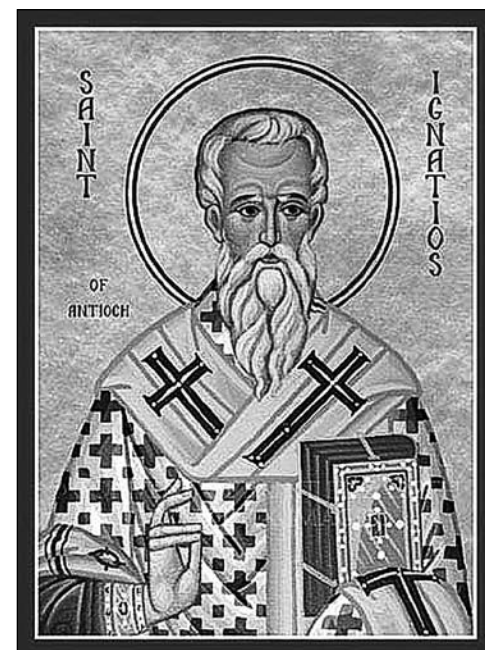
Православное учение о вселенной не согласуется со статичной системой естественных законов морали. Мир рассматривается как результат деятельности и борьбы живых людей. Вся тварь происходит от живого и личного Бога. Но Его вездесущность все же не исключает другие воли, которые созданы Им с возможностью не слушать воли своего Создателя. Именно поэтому Дьявол может не только существовать, но и добиваться уничтожения Божиего творения. Он пытается осуществить это тем, что заманивает создание назад к небытию, из которого оно и вышло. Смерть – это «возвращение в небытие» (свт. Афанасий Великий. О воплощении. 1, 4–5) и именно в этом и состоит власть Сатаны над творением (Рим. 8, 19–22). Воскресение Христа в плоти и кости, в осязаемом образе (Лк. 24, 39) не только доказывает «ненормальность» смерти, но и обличает смерть как настоящего врага (1 Кор. 15, 26). Если же смерть – ненормальное явление, то и не может существовать ничего такого, как присущие вселенной «законы морали». По крайней мере Библия их не признает (Рим. 8, 19–22). Иными словами, Господь наш Иисус Христос напрасно «отдал Себя Самого за грехи наши, чтобы избавить нас от настоящего лукавого века» (Гал. 1, 4).

Предназначение человека изначально было совершенно и теперь должно снова стать совершенным, как Бог совершенен (Еф. 5, 1; 4, 13). Осуществление совершенства сделало невозможным приход смерти в мир (Рим. 5, 12), ибо «жало же смерти – грех» (1 Кор. 15, 56). Если человек уже однажды по-

пал во власть смерти, он не может заниматься ничем другим, как делами плоти (Рим. 7, 14–25). Инстинкт самосохранения заполняет его повседневную жизнь и заставляет его часто быть несправедливым по отношению к другим людям в своих интересах (1 Фес. 4, 6). Порабощенный страхом смерти человек (Евр. 2, 15) не может жить в созидании и любви и быть подобным Богу – образцу совершенства (Еф. 5, 1).

Смерть и тяга к самосохранению – это источники греха, отлучающего человека от божественной любви, от единства жизни и истины. Святой Кирилл Александрийский говорит, что смерть – это враг, не позволяющий человеку любить Бога и ближнего, не заботясь о своей безопасности и комфорте. Из страха потерять всякую ценность и значительность человек пытается доказать себе и другим, что он все же чего-то да стоит. Тогда он вынужден внешне представлять себя выше других, хотя бы в некотором отношении. Он любит тех, кто ему льстит, и ненавидит тех, кто его обижает. Обиды тяжело ранят человека, боящегося стать незначительным. Тот, кого мир называет «естественным человеком», практически постоянно живет посреди лжи и самообмана. Он может любить только своих друзей, дающих ему чувство уверенности, в то время как его моральное и физическое стремление к самосохранению заставляет его ненавидеть врагов (Мф. 5, 46–48, Лк. 6, 32–36).

Смерть – это источник индивидуализма: смерть обладает властью полностью подчинить свободную волю человека «телу смерти» (Рим. 7, 24). Именно смерть делает человека эгоцентричным и самолюбивым и ослепляет его, не дает ему видеть истину. Многие отвергают истину, потому что с ней слишком трудно примириться. Человек всегда хочет считать истиной скорее то, что удовлетворяет его личные страсти. Человечество скорее добивается чувства защищенности и счастья, чем страданий самоотверженной любви (Фил. 1, 27–29). Естественный человек предпочитает сентиментальную религию уверенности с ее моральными предписаниями и простыми правилами, которые вызывают

Игнатий Антиохийский (Богоносец).

чувство комфорта, но не требуют отрицания своего «я», как сказано в Евангелии: «если вы со Христом умерли для стихий мира» (Кол. 2, 20). Апостолы и святые отцы не передавали нам веры, которая состоит из «религиозного чувства», «набожности» и «утешения». Каждая страница писаний святых отцов наполнена радостью победы над смертью и тлением. «Смерть! где твоё жало? ад! где твоя победа? <...> Благодарение Богу, даровавшему нам победу Господом нашим Иисусом Христом!» (1 Кор. 15, 55–57).

Победа Христа над Дьяволом сокрушила власть смерти, которая отлучала человека от Бога и ближнего (Еф. 2, 13–22). Победа над смертью и тлением совершилась в теле Христа (Еф. 2, 15), как и в телах праведников, умерших до воскресения (1 Пет. 3, 19). «Христос воскрес из мертвых, смертью смерть поправ и сущим во гробех живот даровав» (Тропарь Пасхи). Царство Небесное уже основано, как в мире ином, так и в этом мире (Еф. 2, 19). Врата ада не могут одолеть Тела Христова (Мф. 16, 18). Смерть не может овладеть жизнью в Царствии Небесном. С каждым днем Дьявол и его владычество приближаются к окончательному поражению (1 Кор. 15, 26), которое осуществится через Тело Христово.

Таинственное участие в победе, совершившейся через Крест

Участие в победе, совершившейся через Крест, – не только надежда будущего, это происходит уже сейчас (Еф. 2, 13–22). Это случится с теми, кто крещен (Рим. 6, 3–4) и привит к Телу Христову (Ин. 15, 1–8). Но нет

никакой магической гарантии, которая обеспечивала бы спасение и постоянное участие в жизни Христа (Рим. 9, 19–20).

Христос пришел уничтожить силы разделения, объединяя верующих в Него в Своем Теле. Внешний знак Церкви – единство в любви (Ин. 17, 21), источник и средоточие этого единства – евхаристия: «Один хлеб, и мы многие одно тело; ибо все причащаемся от одного хлеба» (1 Кор. 10, 17). Крещение и миропомазание прививают нас к Телу Христа, а причастие поддерживает нашу жизнь во Христе и объединяет друг с другом пребыванием Духа Святого в нашем теле (1 Кор. 6, 19–20).

Одной веры не достаточно для спасения. Оглашенные, которые уже были «верующими», должны были оставить все то, что мир считает «нормальной жизнью», и умереть для греха и для смертной плоти, чтобы воскреснуть в единстве Духа, значит, соединиться с другими членами прихода во Христе и в единой жизни–любви. Православие не знает никакой сентиментальной любви к человечеству. Мы должны быть едины с конкретными людьми, чтобы жить во Христе. Единственный путь, ведущий к любви ко Христу – полюбить то, что представляют собой другие христиане. «Истинно говорю вам: так как вы сделали это одному из сих братьев Моих меньших, то сделали Мне» (Мф. 25, 40).

Любовь в Телу Христовом не заключается в неопределенном и абстрактном требовании принадлежать к какой-либо идеологии или человеческой организации. Любовь заключается в распятии за мир по примеру Христа и в освобождении от всех неопределенных мнений, испытании на своей шкуре всех сложностей совместной жизни, в попытке любить Христа в теле своего брата, который существует в совершенно осязаемом виде. Легко говорить о любви и доброте, но намного труднее вступить в близкое и непосредственное общение с людьми самого разного происхождения. Но именно это заповедано Христовой смертью и воскресением: сообщество святых, которые не думают о себе и не держатся за свои мнения, но постоянно выражают любовь к Богу и к другим людям, смиря-

Евхаристия.

ясь, как смирялся Христос. То, что было невозможно под законом смерти, стало возможным в единстве Духа Жизни.

Как мы сегодня добиваемся победы через Крест

Церковь на протяжении всей своей истории вынуждена была бороться с грехом и разложением, распространявшимися среди собственных членов, а часто и среди духовенства. И все же в каждый период она принимала надлежащие меры, потому что была способна распознать врага. Церковь стоит в истине не потому, что все ее члены – без греха, но потому, что в ней всегда была и есть таинственная духовная жизнь, и в этом отношении Дьявол безоружен. «Ибо, если вы часто собираетесь вместе, то низлагаются силы сатаны» (свт. Игнатий Антиохийский (Богосец). Послание к ефесянам. Глава 13).

Всякий раз, когда члены какого-либо прихода собираются вместе для евхаристии и могут искренне участвовать в целовании мира, чтобы вместе причаститься Тела и Крови Христа, низлагается Сатана. Конечно, если какой-либо член Тела Христова участвует в евхаристии недостойно, он ест и пьет осуждение себе (1 Кор. 11, 29). Если какой-либо христианин не принимает Тела и Крови Христа за каждой литургией, он духовно мертв (Ин. 6, 53). Церковь категорически отказалась от одобрения практики, по которой множество христиан участвует в богослужении, но лишь немногие их часть принимает причастие. Участие и прислуживание в молитве и причастии не делимы (7 апостольский канон, свт. Иоанн Златоуст, 3-е послание к ефесянам). «Никто да не оболь-

щается! Кто не внутри жертвенника, тот лишает себя хлеба Божьего. <...> Поэтому кто не ходит в общее собрание, тот уже возгордился и сам осудил себя» (свт. Игнатий Антиохийский (Богосец). Послание к ефесянам. Глава 5).

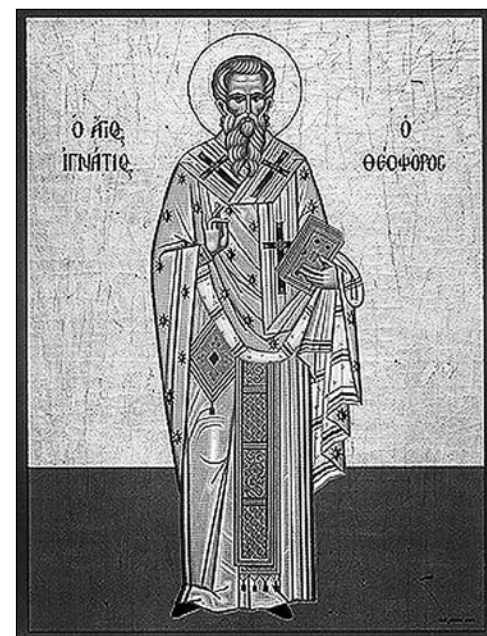
Священное Писание и Предание святых отцов в одном единомыслии: живым членом Тела Христова может быть только тот, кто умер для власти смерти и кто живет в обновлении Духа. По этой причине тех, кто предал Христа после мучений во время гонений на христиан, считали изверженными из Церкви. Поскольку христианин через крещение был уже мертв со Христом, от него ждали, что он будет готов в любой момент умереть во имя Христа. «А кто отречется от Меня пред людьми, отрекусь от того и Я пред Отцем Моим Небесным» (Мф. 10, 33). 10 канон Первого Вселенского собора не только запрещает посвящать в священный сан людей, которые предали Христа во время гонений, но и объявляет автоматически недействительными все такие рукоположения, даже если рукополагающий не знал об отречении. Кто бы ни совершал подобные посвящения, сам должен был быть извержен из духовного сана. Насколько же более заслуживают осуждения те, кто нарушают обеты, данные при крещении просто потому, что им лень пойти в церковь! И то, что наше духовенство мирится с такой практикой духовной жизни, еще более неприемлемо! Если христианин был извержен из Церкви потому, что предал Христа после нескольких часов физических мучений, то тем более заслуживают порицания те, кто неделю за неделей сами отлучают себя от Церкви.

Характер и образ действия Сатаны остался прежним. Он тот же, каким был, и, по словам апостола Павла, «сам сатана принимает вид Ангела света» (2 Кор. 11, 14). Власть смерти в этом мире осталась той же. Средства для спасения через смерть в крещении и причастии так же остались прежними (по крайней мере в богослужебных книгах Церкви). Каноны Церкви не были изменены. Мы по-прежнему читаем то же Священное Писание, которое принимали святые отцы. Как же объяснить нашу нынешнюю немощность? Это бросается в глаза отчетливее, чем раньше.

На этот вопрос есть только один ответ. Члены церкви не борются больше со злом, как это должно быть в библейском духе. Слишком многие христиане используют Церковь в своих интересах и толкуют учение Христа по собственному усмотрению. Главной задачей православной молодежи сегодня должно быть возвращение к истине апостолов и святых отцов, чтобы не ходить более по следам князя тьмы и по законам этого мира. Потому что для этого и умер Христос. Отрицание этого означало бы предательство крестной смерти и крови мучеников. Прежде чем критиковать жесткость учения святых отцов, современные православные должны научиться жить во Христе по Священному Писанию и избегать искажения учения Христа.

Jean Romanides, *La vie dans le Christ, „Synaxe“*, No 21, p. 26–28; No 22, p. 23–26.

См. также некоторые сочинения отцов-аскетов.

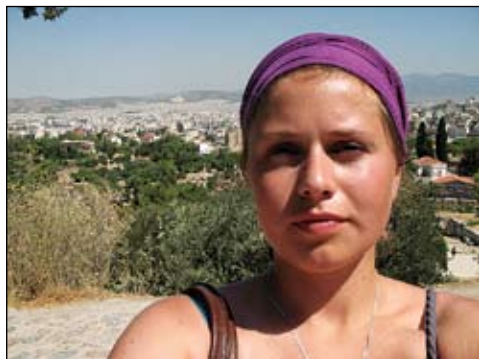

Игнатий Антиохийский (Богосец).

Noorteleht

Metropoolia / Nr 43 / Oktoober 2008

EESTI NOORED KREEKAS

Teele Altmäe

Nagu paljudele meist, oli tänavusuvi-ne noortelaager minugi jaoks esimene Kreeka külastus. Tänu metropoliit Stefanusele ja meie Kreeka tuttavatele kingiti kolmekümnele Eesti noorele võimalus veeta kaks ja pool nädalat Kreekas laagris.

Ülempreester Rafael Hinrikus, Chris ja Miriam Süldre ning mina olime oma grupi vastutajad ja ekskursioonide organiseerijad. Ettevalmistuse saime juba enne Kreekasse jõudmist. Laager, kus elasime, asus Ateenast pooltunnise sõidu kaugusel mereäärses külas. Kohapeal oli meile väga suureks abiks ja sõbraks laagri omanik, kes organiseeris pooled meie reisi ja transpordi.

Võib öelda, et selle laagriaja vältel elasime läbi kõige ehtsama „laagri mustri”: algul ei saa vedama, hiljem ei saa pidama, kaasa arvatud muud mured ja rõõmud. Kuid valatud higi ja pisarad olid seda ka väärt, sest läbi raskuste õppisime iseend ja teisi tundma.

Ma usun, et tänu Kreeka laagri saime kõik – nii suured kui ka väikesed – väga palju juurde. Kelle jaoks oli see esimene välismaareis, kellele esimene lennukisõit, Kreekas käik või klostrikülastus – ja kui tahes raske see kellelegi ka oli, ei unusta me seda kogemust kunagi.

Jaan Kekišev

Kui minult küsiti, kas ma sooviksin sõita suvel Kreekasse noortelaagrisse, ei pidanud ma hetkekski mõtlema. Otsus oli kindel ja välkkiire – jah.

Laager oli mitmekülgsest kasvatuslik: nii kultuurilises, sotsiaalses kui ka sportlikus mõttes. Ühest korralikust noortelaagrist ei jää kõrvale ka puhkuse moment ja meie õnneks on Kreeka ideaalne koht lõõgastumiseks.

8. juuli varahommikul Tallinna lennujaamas kogunedes ei osanud me keegi öieti arvata, mis meid iidsel maal ees ootab. Muidugi olime kõik läbinud koolituse, kuidas võõral ja soojal maal käituda, kuid teooriaga omandatud kujutus ei vasta pahatihti praktikale. Nii

EÕNLi noored Akropolil.

Fotod: Teele Altmäe

juhtuski – Ateenast lennujaamast väljudes tabas mind karm reaalsus – palav on. Termomeetril ilutses korduvalt 40 kraadi, kuid õnneks on inimene või meline kohanema kõigega. Paari päeva pärast muutus kuumus juba talutavaks, kuid joogipudel pidi igaks juhuks alati kaasas olema.

Kreekat meenutades ei saa ma üle ega ümber võrratust Vahemerest. Mis võiks olla mõnusam, kui soojas ja soolases vees kümmelda!

Laagri vältel käisime ka arvukatel väljasõitudel ja matkadel, tänu millele tutvusime Kreeka kultuuri ja loodusega veelgi lähemalt. Ateenas oli meil võimalus külastada Akropoli, arheoloogiamuuseumi, kaubatanavat, vana olümpiastaadioni ja palju teisi vaatamisväärsusi. Käisime veel Poseidoni templit ja Maratoni järve kaemas. Meil oli õnn külastada ka eri klostreid ning tutvuda sealse eluga.

Võib öelda, et olime topelt õnnega koos, sest kreeklaste ja eestlaste kõrval olid seal ka prantslased. Väga huvitav oli suhelda erineva taustaga inimestega. Kreeklaste puhul pani mind imestama

see, et nad on alati õnnelikud, rõõmsad ja avatud. Masendust ei suutnud ma nende silmist kordagi välja lugeda. Mainimata ei saa jätta ka kreeklaste erakordset pidustemisuskust. Nad on väsimatud tantsijad. Isegi mina, kes ma pean ennast agaraks tantsijaks, ei suutnud nendega sammu pidada. Pidustustest ei puudunud ka traditsioonilised taldrikulõhkumised ja kreeka rahvatantsud. Piisava entusiasmi korral oli meilgi võimalus neid tantse õppida.

Reisil jõudsin järeldusele, et kõik kreeklased on rõõmsameelsed. Kuid oh häda – viimasel päeval jõudsin näha ühte kohalikku, kes oli tõsiselt pahur. See oli meie bussijuht, kes ei suutnud aktsepteerida fakti, et meie reiskotid on tolmused. Oma väite kaitseks, et kõik kreeklased on rõõmsad, saan siiski rahumeeli öelda: „erand kinnitab reeglit”.

Kui mul peaks kunagi tulevikus uuesti avanema võimalus Kreekat külastada, siis teen seda kindlasti.

EÕNLi UUE HOOAJA TEGEVUSKAVA

Teele Altmäe

20. septembril toimus Tallinnas Eesti Õigeusu Noorte Liidu üldkoosolek, kus kinnitati möödunud hooaja aruanded ja võeti vastu uus tegevuskava ning eelarve. Samuti kinnitati uus juhatuskoosseis: arhidiakon Justinus, Teele Altmäe, preester Sakarias Leppik, Tauri Tõlpt ja Margus Lepvalts.

Tegevuskava hooajal 2008/2009:

Oktoober – 24.–26. X – võimalus osaleda Soome Noortelaagris „Qutis” kaunisniemis.

November – 22.–23. XI – väljasõit Kihnu Nikolaose kogudusse ja laululaager.

Detsember – 4.–6. XII – osalemine noorte infomessil „Teeviit 2008”. Metroliidi abistamine jõuluettevalmistustes.

Jaanuar – 2.–4. I – spordi- ja palvelaager Aravetel. 11. I – Vassilopita ja väliskülaliste võõrustamine.

Veebruar – 21.–22. II – EÕNLi aktiivi laager.

Märts – 16. III, õigeusu pühapäev – noortepäev Obinitsas.

Aprill – Laululaager

Mai – 8.–10. V – ühine töölaager koos

soomlastega Karulas.

Juuni – 5.–14. VI – soomlaste laager Karulas, eestlaste osavõtuga.

Juuli – 6.–11. VII – suvelaager Karulas. 23.–25. VII – „Orthofest 2009” Setumaal, Värskas.

August – Metsalaager.

Eesti Õigeusu Noorte Liidu kodulehekül: www.eonl.ee/index.php

Metropoolia

Peatoimetaja: Madis Kolk (madis.kolk@eaok.ee); välistoimetaja: preester Sakarias Leppik; kujundaja: Inga Heamägi; tõlked vene keelde: diakon Stefan Fraiman; tõlked prantsuse keelest: Tiina Niitvägi-Hellamaa ja Margus Ott; keeleteoimetaja: Epp Väli; EAÖK Kirjastus, Wismari 32, Tallinn 10136; interneti lehekülgi: www.orthodoxa.org (rahvusvaheline); www.eaok.ee (eesti)